

**Школски програми-прилог обавезних и посебних програма области развојног плана школе
који утичу на образовно-васпитни рад.**

Садржај

7. Програм културних активности школе	4
8. Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности.....	7
9. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања	10
Облици насиља и злостављања	10
Основни принципи и циљеви	11
Специфични циљеви у превенцији	11
Специфични циљеви у интервенцији	12
ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ	12
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ.....	17
Права, обавезе и одговорности свих у установи у превенцији насиља, злостављања и занемаривања.....	18
Редослед поступака у интервенцији	19
Програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања	21
ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА.....	21
Специфични циљеви у превенцији.....	23
Специфични циљеви у интервенцији	24
ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ.....	24
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ.....	28
Поступање установе у случају дискриминативног понашања учесника у образовању и запосленог....	30
Програм поступања установе у кризним догађајима	31
Национална платформа за превенцију насиља које укључује децу - „Чувам те“	40
10. Програм ваннаставних активности ученика	41
Први циклус образовања и васпитања – ваннаставне активности	42
Други циклус образовања и васпитања – ваннаставне активности	43
Факултативне ваннаставне активности у природи од значаја за образовање и васпитање у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања	44
11. Програм професионалне оријентације.....	46
12. Програм здравствене заштите	48

Програм здравственог васпитања ученика	48
Програм превенције употребе дроге код ученика	50
13. Програм социјалне заштите	51
14. Програм заштите животне средине.....	52
15. Програм сарадње са локалном самоуправом	53
16. Програм сарадње са породицом	55
17. Програм излета, екскурзија и наставе у природи	57
Зимовање, настава у природи, екскурзије и излети.....	57
Настава у природи	58
Програм наставе у природи у првом циклусу образовања и васпитања	58
Екскурзије, излети	60
Програм излета и екскурзија у првом и другом циклусу образовања и васпитања	60
Посета биоскопу, позоришту и другим институцијама од значаја за образовање и васпитање у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања	65
И з л е т и (први образовни циклус)	66
18. Програм рада школске библиотеке	67
Уџбеници	79
Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад. ..	80
Програм безбедности и здравља на раду	80
19. Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.	83
Програм транзиције.....	83
Програм транзиције у првом образовном циклусу	83
Програм транзиције из првог у други образовни циклуса	84
Програм рада ментора.....	85
Програм рада волонтера.....	86
Програм професионалног развоја запослених.....	86
Програм похађања акредитованих семинара и других облика стручног усавршавања	88
Програм за стручно усавршавање.....	89
Програм ученичких организација	90
Програм Подмлатка Црвеног крста	90
Програм рада Ученичког парламента	93
Обогаћени једносменски рад	93
Програм такмичења и смотри	99

Програм рада педагошког асистента.....	99
Програм додатне подршке деци и ученицима са сметњама у развоју	100
Програм подршке новим ученицима и запосленима.....	102
Програм пружања подршке новопридошлим наставницима	102
Програм пружања подршке новопридошлим ученицима	104
Програм напредовања и стицања звања наставника и стручних сарадника	105
Програм осипања ученика	106
Програм припремне наставе.....	107
Програм укључивања школе у националне и међународне развојне пројекте	108
Програм за увођење иновативних метода наставе, учења и оцењивања ученика	109
Програм сарадње и умрежавање са другим школама и установама	111
Програм припремне наставе за полагање завршног испита.....	113
Евалуација – Праћење остваривања школског програма	115

7. Програм културних активности школе

Циљ програма културних активности школе:

- очување и преношење културних и друштвених вредности;
- спровођење заједничких културних активности са институцијама и организацијама у локалној заједници;
- обogaћивање културног живота и остваривања образовно-васпитне улоге школе;
- промоција школе у јавности у циљу подизања угледа и рејтинга.

Задаци програма:

Оспособљавање ученика за критичко сагледавање и процењивање сопствених способности и интересовања и подстицање развоја оних способности које су од значаја за културне активности.

Подстицање стваралаштва и кретивности. Неговање критике и самокритике.

Формирање навике културног понашања у културним и јавним установама.

Развијање правилног односа према друштвеној имовини.

Усмеравање ученика ка правим уметничким вредностима и критички осврт на доживљено.

Сардња са установама и институцијама које могу допринети културном развоју ученика.

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
-Почетак школске године -Пријем ђака првака -Пријем ђака првака у подмладак Црвеног крста	Одељењске старешине наставници разредне наставе ученика првог разреда Представници Црвеног крста и руководиоци Црвеног крста школе	Наставници задужени за свечани пријем организоваће са ученицима приредбу
- Обележавање Дечје недеље -Посета Шумарицама	Наставници разредне и предметне наставе; Ученички парламент, Одељењске старешине, директор, родитељи.	Представе, изложбе, такмичења. Организована посета Шумарицама за ученике
-Дан просветних радника	Директор школе наставници ученици	Свечаности у присуству пензионисаних радника школе културно уметнички програм
-Прослава новогодишњих и Божићних празника (маскенбал; приредба)	Наставници, одељењске старешине	Наставници и ученици задужени за реализацију обележавања ових празника ће припремити програм, урађени панои

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Обележавање школске славе –Свети Сава	Наставници, ученици, родитељи, одељењске старешине, директор, свештеници и представници локалне заједнице	Наставници и ученици задужени за реализацију обележавања празника ће припремити програм, урадити паное, наградити најуспешније ученике
Обележавање 8. марта	Наставници, ученици, родитељи, одељењске старешине, Тим за остваривање програма културних активности, директор	Наставници и ученици задужени за реализацију обележавања празника ће припремити програм, урадити паное,
Обележавање Дана сећања на жртве холокауста, геноцида и других жртава фашизма у Другом светском рату	одељењске старешине, наставници историје	предавање
-Прослава Васкршњих празника	Наставници, ученици, родитељи, одељењске старешине, Тим за остваривање програма културних активности, директор, свештеници и представници локалне заједнице	У холу школе организовати изложбу Васкршњих јаја. Наставници и ученици задужени за реализацију обележавања празника ће припремити програм, урадити паное,

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Дан града-учешће у карневалу	Локална самоуправа, наставници, ученици, родитељи, одељењске старешине, Тим за остваривање програма културних активности, директор,	Учешће на Карневалу

-Крај школске године за ученике од 1. до 7. разреда	Наставници, ученици, родитељи, одељењске старешине, Тим за остваривање програма културних активности, директор	Наставници и ученици задужени за реализацију обележавања празника ће припремити програм
Презентовање Школе у локалној самоуправи Редовно ажурирање сајта школе Вођење Летописа школе	Наставници, ученици, родитељи, одељењске старешине, Тим за остваривање програма културних активности, директор	Наставници и ученици задужени за реализацију обележавања празника ће припремити програм

Активности	Носиоци активности	Начин праћења
Презентација традиционалне песме, музике и инструмената	Центар за неговање традиционалне културе „Абрашевић“	Фотографије, извештаји
Представа са темом традиције	Позориште младих „Абрашевић“	Фотографије, извештаји
Песник у школи	Књижевни клуб „Абрашевић“ Стручна већа	Фотографије, извештаји
„Посета ученика Књажевско – српском театру“ с циљем упознавања процеса припреме представе	„Књажевско – српски театар“ Стручна већа ученици	Фотографије, извештаји
Радионице одељења за историју: - Историја Србије у 19. веку - Историја Крагујевца	Народни музеј Крагујевац, Стручно веће друштвених наука, грађанског васпитања и верске наставе ученици	Фотографије, извештаји

Активности	Носиоци активности	Начин праћења
Радионице одељења за археологију: - Израда античких мозаика, накита и посуђа - Теренско археолошко истраживање	„Народни музеј“ Крагујевац, Стручно веће друштвених наука, грађанског васпитања и верске наставе ученици	Фотографије, извештаји, ученички радови

Посета манифестацији „ Велики школски час“ Радионице: -Живот у граду у време окупације - Јавни споменици у Крагујевцу - Шта су музеји и ко ради у њима?	Спомен - парк „Крагујевачки октобар“ Стручна већа ученици	Фотографије, извештаји
Посета Историјском архиву Шумадије, изложбама, предавањима и презентацијама	Стручно веће друштвених наука, грађанског васпитања и верске наставе ученици	Фотографије, извештаји
Организоване посете ученика старијих и млађих разреда „Позоришта за децу“ у Крагујевцу	Стручна већа, ученици	Фотографије, извештаји, ученички радови
Посете научним установама (Природњачком музеју, Планетаријуму, Ботаничкој башти и Акваријуму - Крагујевац), смотрама и фестивалима науке.	Чланови стручног већа, савет родитеља, директор школе	Фотографије, извештаји

8. Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности

Циљ школског спорта јесте да разноврсним моторичким активностима у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима допринесе свестраном развоју личности ученика, развоју моторичких способности, усавршавању и примени моторичких умења.

Задатак: Оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада. Формирање морално-вољних квалитета личности. Промовисање позитивних социјалних интеракција. Развијање креативности. Развијање позитивне слике о себи. Оспособљавање за самостално вежбање и усмеравање надарених ученика за бављење спортом. Развој и практиковање здравог начина живота, развој свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције.

Програм школског спорта реализоваће се у складу са календаром општинских и градских такмичења.

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
		Дискусија

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
-Трка за срећније детињство -Сарадња са фудбалским клубом Шумадија на стадиону „Бубањ“ -Сарадња са ПЕК“ Гора“ -Пројекат Здраво растимо	- наставници физичког, министарство просвете и спорта -наставници физичког васпитања, учитељи	договор такмичења
- Крос -Спортски дан-Дечја недеља - Посета Великом школском часу -Учешће на Општинским такмичењима - Припрема ученика за учешће на такмичењима, организовање школских такмичења	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичања
- Недеља спорта - Сарадња са СЦ„Парк“(затворени базен) - ИОП за надарене ученике - Турнири са другим школама „Јован Поповић“ - Учешће на Општинским такмичењима	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
- Учешће на турниру поводом прославе Дана школе „III краг.батаљон“ -Сарадња са СЦ „Парк“(затворени базен) - Учешће на општинским такмичењима	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења
- Пријатељске утакмице са другим школама -Зимовање ученика -Развијање хуманог односа међу половима - Пројекат „Здраво растимо“	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења
- Турнир поводом прославе Дана школе - Припрема ученика за учешће на	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења

такмичењима, организовање школских такмичења - Сарадња са СЦ „Парк“(затворени базен) - Учесће на општинским такмичењима		
- Недеља спорта - Учесће на општинским такмичењима	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
- Пријатељске утакмице са другим школама - Сарадња са СЦ „Парк“(затворени базен) - Турнири са другим школама „Јован Поповић“ - Учесће на Окружним такмичењима - Учесће на регионалним такмичењима - Одржавање часа у 4.разреду	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења
- Међуодељењска такмичења-Фер плеј - Турнир поводом прославе Дана града - Учесће на републичким такмичењима - Крос	наставници физичког васпитања, учитељи	Дискусија договор такмичења
- Спортске игре младих - Анализа реализације плана и предлози за наредну школску годину	наставници физичког васпитања, учитељи,	Дискусија договор анализа

9. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања

Облици насиља и злостављања

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. Насиље може имати различите форме:

Физичко насиље се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета/ученика. Примери физичког насиља су: ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и сл.

Емоционално/психолошко насиље односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета/ученика. Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потенцијалима детета/ученика. Емоционално насиље и злостављање обухвата поступке којима се врши омаловажавање, етикетирање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмевање, исмејавање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања деце/ученика, као и други облици непријатељског понашања.

Искључивање из групе и дискриминација представљају **социјално насиље**. Односи се на следеће облике понашања: одвајање детета/ученика од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу.

Сексуално насиље и злоупотреба деце/ученика подразумева њихово укључивање у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности, за коју нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољи потребе друге особе. Сексуалним насиљем сматра се : сексуално узнемиравање – ласцивно коментарисање етикетирање, ширење прича, додиривање, упућивање навођење или приморавање детета/ученика на учешће у сексуалним активностима; било да се ради о контактним (сексуални однос, сексуално додиривање и сл.) или неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам и сл.); коришћење деце/ученика за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Развој савремених комуникационих технологија доводи до појаве **насиља коришћењем информационих технологија** (електронско насиље): поруке послате електронском поштом, СМС- ом, ММС-ом, путем веб-сајта (веб сите), четовањем, укључивањем у форуме, искључивањем из форума, групних четова и сл. Злоупотреба деце/ученика представља све што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или индиректно шкоди деци/ученицима или им смањује могућност за

безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан, неравноправан и зависан положај у односу на појединце и установу.

Занемаривање и немарно поступање представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета/ученика у свим областима, што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој. Занемаривање представља и пропуст родитеља, усвојоца или стараоца, односно друге особе која је преузела одговорност или обавезу да негује дете/ученика, да обезбеди услове за развој по питању: здравља, образовања, емоционалног развоја, исхране, смештаја и безбедних животних услова у оквиру разумно расположивих средстава породице или пружаоца неге, што изазива или може са великом вероватноћом нарушити здравље детета или физички, ментални, духовни, морални и његов социјални развој. Ово обухвата и пропусти у обављању правилног надзора и заштите детета од повређивања у оноликој мери у којој је то изводљиво.

Експлоатација деце/ученика односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе. Она обухвата и киднаповање и продају деце у сврху радне или сексуалне експлоатације. Ове активности имају за последицу нарушавање физичког или менталног здравља, образовања, као и моралног, социјалног и емоционалног развоја детета/ученика.

Основни принципи и циљеви

Основни принципи на којима је заснован Програм, који уједно представљају и оквир за деловање, јесу:

- право на живот, опстанак и развој;
- најбољи интерес детета;
- недискриминација и
- учешће деце;

Општи циљ програма је унапређивање квалитета живота ученика применом:

- мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад ученика;
- мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у установи

Специфични циљеви у превенцији

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
2. Укључивање свих интересних група (деца, ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, старатељи,

локална заједница) у доношење и развијање програма превенције;

3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;

4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља;

5. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља;

6. Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични циљеви у интервенцији

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља, заустављање насиља, осигуравање безбедности учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањивање ризика од понављања, ублажавање последица за све учеснике и праћење ефеката предузетих мера

2. Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља;

3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите;

4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе;

5. Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља;

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Активност	Носилац активности	Исходи	Начин праћења/доказ
------------------	---------------------------	---------------	----------------------------

Упознавање са <i>Посебним протоколом поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање и Правилником о Протоколу,</i> основним појмовима, поступцима и процедурама - Савет родитеља, родитељи, сви запослени, ученици	Секретар, директор, одељењске старешине старешине, Тим за заштиту	Запослени, родитеља и ученици ће бити упознати са процедурама и поступцима за заштиту од насиља и оспособљени за правилно реаговање у ситуацијама насиља;	Записници са Савета родитеља, записници Тима за заштиту, записници са родитељских састанака и одељењских заједница. Имена чланова Тима за заштиту су видљиво истакнута у школском простору Јавно истканути и видљиви кораци за поступање у ситуацијама насиља (коме се обратити, како реаговати)
Ангажовање постојећих ресурса у образовноваспитним установама за	Директор	Функционисање мреже за решавање проблема	На нивоу установе формиран је Тим за заштиту од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања (Тим за заштиту)
стварање безбедног и подстицајног окружења		насиља у складу са Протоколом Обезбеђивање заштите детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.	Имена чланова Тима видљиво истакнута у школском простору
Усклађивање постојећих подзаконских аката установе: - Правила о понашању ученика - Правилника о материјалној и	Секретар Директор	Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља	Увид у подзаконске акте установе

васпитно – дисциплинској одговорности			
Дефинисање правила понашања и последица кршења правила.	Одељењске старешине у сарадњи са Тимом за заштиту	Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања и укључивање ученика у доношење и развијање програма превенције	Правила видљива и јавно истакнута
Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака тј. успоставити ланац одговорности: • руководства, • чланова тима, • дежурних наставника, • предметних наставника, • одељењских старешина, • осталих • запослених у школи.	Директор Тим за заштиту	Успостављен је систем ефикасне заштите деце у случајевима насиља, формирана је унутрашња заштитна мрежа и успостављен ланца одговорности у ситуацијама насиља	Успостављен је ланац одговорности у примени поступака и процедура – записник Тима и увид у школска акта

Обезбеђивање простора у којима бораве ученици унутар образовно- васпитне установе и у непосредном окружењу.	Директор	Креирано је безбедно окружења за ученике	Школски простор је безбедан
---	----------	--	-----------------------------

Избор садржаја и начина рада ради стицања квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба у оквиру ЧОС-а и других наставних и ваннаставних активности (радионице, трибине, презентације и сл.)	Одељењске старешине, наставници, предметни наставници, Ученички парламент, педагог, психолог, Тим за заштиту	У наставне и ваннаставне активности су уведени садржаја и метода рада за развој подстицајне и безбедне средине	Записници одељењске заједнице. Увод у писане припреме часова/радионица. Подношење извештаја/евалуација реализованих активности. Фотографије, панои и други родукти реализованих радионица/часова/активности,
Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће)	Директор Тим за заштиту	Унутрашња заштитна мрежа ефикасно функционише	Записници са седнице Савета родитеља, Школског одбора, Наставничког већа, извештај о раду Ученичког парламента
Превенција дигиталног насиља и ризичног понашања ученика приликом употребе информационо – комуникационих технологија	Одељењске старешине и сви запослени, стручна служба, Тим за заштиту	Ученици су упознати са потенцијалним ризима информационо – комуникационих технологија и оспособљени су за њихово безбедно коришћење (лозинке, дељење личних података, података, начин комуникације, заштита	Писане припреме за планиране радионице, записници/евиденција са Часа одељењског старешине, фотографије и радови ученика

		приватности, итд.)	
--	--	-----------------------	--

Упознавање ученика и родитеља са основним појмовима феномена трговине људима, превенција и заштита ученика у школи од трговине	Одељењске старешине Ученички парламент Савет родитеља Тим за заштиту Стручни сарадници	Ученици увиђају значај трговине људима	Реализовање радионица, трибина, предавања, израда флајера, постера, панона Обележен 18. октобар Записници/извештаји/ Фотографије/радови ученика
Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности у заштити ученика	Наставници физичког васпитања	Ученици увиђају значај и бенефите фер плеј игре	Одржана два фер плеј турнира
Стручно усавршавање запослених у области превенције насиља, занемаривања и злостовљања	Сви запослени	Унапређене су компетенције наставног особља за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања	Сертификати. Дисеминација унутар установе.

Извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма заштите	Директор, психолог, Тим за заштиту	Прате се и евидентирају врсте и учесталост насиља и врши се процена ефикасности програма заштите	Извештаји и записници органа установе
---	--	--	---------------------------------------

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Активност	Носилац активности	Исходи	Начин праћења/доказ
Индивидуално-саветодавни рад са ученицима који су актери у ситуацијама насиља (жртве, починиоци насиља)	Одељенски старешина, педагог, психолог	Ублажавају се и отклањају последице насиља и постиже се реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе;	Педагошка евиденција, досије ученика
Рад са одељењским заједницама кроз држање радионица на тему насиља и дискриминације у складу са могућим насилним ситуацијама у школи/одељењу	одељењске старешине, стручни сарадници, чланови тима за насиље, вршњачки едукатори	Ублажавају се и отклањају последица насиља и код ученикла се формирају вредносни ставови за узајамно разумевање, уважавање различитости и конструктивно превазилажење сукоба	Материјали и продукти са одржаних часова

Поступање по корацима предвиђеним Посебним протоколом	Тим за заштиту, педагог, психолог, одељењски старешина, директор, секретар	Поступци и процедуре реаговања у ситуацијама насиља се правилно спроводе	Евиденција, протоколи, педагошка документациј
Сарадња са одговарајућим службама (полиција, јавни тужилац, Центар за социјални рад, Дом здравља, Школска управа и др. по потреби	Тим за заштиту, директор, секретар	Поступци и процедуре реаговања у ситуацијама насиља се правилно спроводе	Позиви, разговори, акције, документација

Континуирано евидентирање случајева насиља и дискриминације	Тим за заштиту, сви запослени,	Поступци и процедуре реаговања у ситуацијама насиља се правилно спроводе	Евиденција, попуњавање предвиђених образаца образаца, пријаве
Рад са децом која врше насиље – организовање појачаног васпитног рада и укључивање у друштвено користан рад ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања	Тим за заштиту, одељењске старешине, педагог, психолог	Ублажавају се и отклањају последице насиља и постиже се реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе;	Евиденција, попуњавање предвиђених образаца образаца

Права, обавезе и одговорности свих у установи у превенцији насиља, злостављања и занемаривања

Запослени својим квалитетним радом (васпитно-образовним, образовноваспитним, васпитним, стручним и другим радом) и применом различитих метода, облика рада и активности обезбеђују подстицајну и безбедну средину. Запослени не сме својим понашањем да изазове насиље или допринесе насиљу, злостављању и занемаривању. Одељењски старешина, наставник и стручни сарадник избором одговарајућих садржаја и начина рада доприносе стицању квалитетних знања и вештина и формирању вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба и др. и дужни су да обезбеде заштиту детета и ученика од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту од незаконитих напада на његову част и углед.

Ученици као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања, обавезни су да: уважавају и поштују личност других – деце, ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила установе и све оне акте којима се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељењске заједнице; као чланови ученичког парламента и школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.

Родитељ је дужан да, у најбољем интересу детета и ученика: сарађује са установом; учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, друге деце и ученика, запослених и других родитеља. Родитељ не сме својим понашањем у установи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања.

Да би интервенција у заштити деце/ученика била планирана и реализована на најбољи начин, неопходно је узети у обзир следеће критеријуме:

- да ли се насиље дешава или постоји сумња на насиље;
- где се дешава – да ли се дешава у установи или ван ње;
- ко су учесници/актери насиља, злостављања и занемаривања;
- облик и интензитет насиља, злостављања и занемаривања.

На основу ових критеријума врши сепроцена нивооризика безбедност детета и одређују поступци и процедуре. У складу са проценом нивоа ризика и законском регулативом, доноси се одлука о начину реаговања:

- случај се решава у установи;
- случај решава установа у сарадњи са другим релевантним установама;
- случај се прослеђује надлежним службама.

Свака особа која има сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању обавезна је да реагује.

Редослед поступака у интервенцији

Кораци су приказани у односу на следеће ситуације:

1. У случајевима насиља или сумње да се насиље дешава међу ученицима.
 2. У случајевима када је ученик изложен насиљу или постоји сумња да је ученик изложен насиљу од стране одрасле особе запослене у школи.
 3. У случајевима када је ученик изложен насиљу или постоји сумња да је ученик изложен насиљу од стране одрасле особе која није запослена у школи. Кораци у интервенцији су обавезујући.
1. Сазнање о насиљу – откривање је први корак у заштити деце/ученика од насиља. Оно се у установи најчешће одвија:
 - опажањем или добијањем информације да је насиље у току;
 - сумњом да се насиље дешава на основу:
 - препознавањем спољашњих знакова или специфичног понашања ученика и породице, или
 - путем поверавања, непосредно – од стране самог ученика и/или
 - посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).
 2. Прекидање, заустављање насиља – свака одрасла особа која има сазнање о насиљу (дежурни наставник, учитељ/васпитач/разредни старешина, предметни наставник, сваки запослени у установи) у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ (уколико процени да самостално не може да прекине насиље).
 3. Смиривање ситуације подразумева обезбеђивање сигурности за ученика, раздвајање, разговор са актерима.

Консултације се остварују непосредно по појави сумње и/или по стицању информација о насиљу. Обављају се у оквиру установе:

- са колегом;
- са Тимом за заштиту;
- са психологом, педагогом, директором и школским полицајцем.

У зависности од сложености ситуације, консултације се могу обавити и са службама изван установе:

- са надлежном службом локалног центра за социјални рад;
- специјализованом службом локалне здравствене установе.

Консултације су важне да би се:

- разјасниле околности и на прави начин анализирале чињенице;
- проценио ниво ризика;
- направио план заштите;

- избегла конфузија и спречиле некоординисане акције, које могу водити поновном проживљавању искуства жртве.

У консултацијама треба:

- изнети детаљан, објективан опис насиља, без процена и тумачења, водећи рачуна о приватности ученика и других учесника у насиљу;
- одредити улоге, задатке и одговорности у установи;
- идентификовати улогу, задатке и професионалну одговорност

Програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ

Право на живот без дискриминације једно је од основних људских права и зато је забрана дискриминације дефинисана бројним документима. Правни оквир за дефинисање превентивних и интервентних мера и активности на спречавању и заштити од дискриминације и других облика понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности представљају међународни прописи које је ратификовала Република Србија. Најзначајнија међу њима је Конвенција о правима детета из 1989. године. Поред тога, забрана дискриминације прописана је националним законима и подзаконским актима, као и посебним законима који се односе на систем образовања и васпитања.

Дискриминација и дискриминаторно поступање у образовању и васпитању је свако неоправдано прављење разлике према поједницу или групи, на отворен или прикривен начин, а које се заснива на личном својству. У пракси се често дешава да је тешко направити разлику између насиља и дискриминације. Сваки облик дискриминације је насиље, јер угрожава здравље, развој и достојанство појединца, док сваки облик насиља није дискриминација. Уколико је понашање засновано на **личном својству**, можемо говорити о дискриминаторном понашању.

Лична својства су:

- боја коже

- преци
- држављанство
- статус мигранта, односно расељеног лица
- национална припадност или етничко порекло
- језик
- верска или политичка убеђења
- пол
- родни идентитет
- сексуална оријентација
- имовно стање
- социјално и културно порекло
- рођење
- генетске особености
- здравствено стање
- сметње у развоју и инвалидитет
- брачни и породични статус
- осуђиваност
- старосна доб
- изглед
- чланство у политичким, синдикалним и другим организацијама

Да би за неко понашање или неки поступак могли да кажемо да је дискриминација или дискриминаторно понашање, разлог за такво понашање мора да буде лично својство. У корену дискриминаторног поступања су стереотипи и предрасуде. Предрасуде и стереотипи су научени облици мишљења, који се експлицитно, или имплицитно преносе кроз институције система. Афирмативна акција односи се на посебне мере које се уводе ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица која се налазе у неједнаком положају.

Тешки облици дискриминације, утврђени законом о забрани дискриминације, као што су: виктимизација, сегрегација, говор мржње, подстицање и удруживање ради вршења дискриминације, физички напад мотивисан мржњом због националне припадности, вере, пола или другог личног својства и сви други облици дискриминације који изазивају нарочито тешке последице по дискриминисано лице, односно групу, сврставају се у трећи ниво.

Виктимизација подразумева шиканирање и малтретирање лица или групе лица која тражи заштиту од дискриминације, која је пријавила или сведочи у корист дискриминисаног лица. *Сегрегација* подразумева одвајање припадника одређене групе од других лица или група лица, а у образовању и васпитању - издвајање одређених категорија учесника у образовању у специјалне школе, посебне предшколске и школске објекте, посебне групе, одељења или подгрупе у оквиру

одељења, из разлога који није у складу са Законом и посебним законом. *Узнемиравање и понижавајуће поступање учесника у образовању*, као извршиоца дискриминације подразумева обраћање лицу или припадницима одређене групе лица и квалификује се као први ниво дискриминације, а говор мржње подразумева обраћање учесника у образовању најширој публици и неодређеном кругу људи, којим се подстиче дискриминација, мржња или насиље против припадника одређене групе.

Ако група учесника у образовању својим **удруженим понашањем** узнемирава и понижава друго лице или групу, а то понашање се понавља или траје, овај облик дискриминаторног понашања квалификује се као трећи ниво. Уколико је физички напад **мотивисан мржњом**, установа предузима и активности као у случајевима насиља трећег нивоа.

Општи циљ програма је обезбеђивање оптималних услова за сигурно и несметано одвијање васпитно - образовног процеса без дискриминације, неговање културе толеранције и међусобног уважавања и опхођења, а заснива се на следећим принципима:

- Школа неће толерисати климу која подстиче дискриминацију и употребу неприхватљивог језика комуникације, понашања или симбола за које се подразумева да шире мржњу, презир или предрасуде на основу расе, боје коже, националног порекла, година живота, вере/исповести, културе, брачног стања, пола или инвалидитета, а који могу бити извор настанка дискриминације.
- Деца и ученици имају право на квалитетно образовање у оквиру ресурса понуђених у установи које треба да користе сва деца и ученици тако да задовољавају своје потребе, имају право да се образују и боре у сигурној средини.
- Деца и ученици имају обавезу да учествују у активностима установе и поштују права друге деце/ученика и одраслих.
- Наставник има право на поштовање и помоћ свих сарадника, управе установе, деце и ученика, родитеља/старатеља.
- Наставник има одговорност да обавља образовно-васпитни рад прописан законом, на начин који одговара способностима деце и ученика и поштује личност и достојанство деце и ученика и одраслих.
- Родитељи/законски заступници детета имају право на учествовање у планирању и спровођењу свих процедура које су саставни део закона и правилника у области дискриминације.
- Родитељи/законски заступници детета имају обавезу да код свог детета развијају осећај одговорности, поштовања себе и других и развој личних потреба за образовањем и избором занимања.

Специфични циљеви у превенцији

- подизање нивоа свести и осетљивости свих у установи - нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- остваривање пуне посвећености установе и свих њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- сви носиоци обавеза заштите од дискриминације у установи (унутрашња заштита) и ван ње (спољашња заштита - породица, јединица локалне самоуправе, надлежни орган унутрашњих послова, центар за социјални рад, здравствена служба, министарство надлежно за послове образовања, Повереник, Заштитник грађана, Покрајински заштитник грађана - омбудсман, органи правосуђа и др.), сагласно закону, поступају хитно, ефикасно и координисано у спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања.

Специфични циљеви у интервенцији

- заустављање дискриминаторног понашања или вређање угледа, части или достојанства личности из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.
- осигуравање безбедности учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе - дискриминисана лица, оних који сведоче и оних који чине - извршиоци дискриминације),
- смањивање ризика од понављања,
- ублажавање последица за све учеснике и
- праћење ефеката предузетих мера.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Активност	Носилац активности	Исходи	Начин праћења/доказ
------------------	---------------------------	---------------	----------------------------

Упознавање са <i>Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности</i> основним појмовима, поступцима и процедурама - Савет родитеља, родитељи, сви запослени, ученици	Секретар, директор, одељењске старешине, старешине, Тим за заштиту	Запослени, родитељи и ученици су информисани о процедурама и поступцима за заштиту од дискриминаторног понашања и оспособљени да правилно и правовремено реагују	Записници са Савета родитеља, записници Тима за заштиту, записници са родитељских састанака и одељењских заједница. Јавно истканути и видљиви кораци за поступање у ситуацијама дискриминаторног понашања (коме се обратити, како реаговати)
Имплементирање питања дискриминације у оквиру доношења аката установе (развојни план, годишњи план рада, план стручног усавршавања запослених)	Директор	Школа остварује пуну посвећеност у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања	Увид у развојни план, годишњи план рада, план стручног усавршавања запослених
Анализа стања у остваривању равноправности и једнаких могућности	Тим за заштиту, педагог, психолог	Редовно се прате ефекти програма спречавања дискриминаторног понашања	Анкете, извештаји, школска евиденција
Упознавање запослених са <i>Матрицом за процену нивоа дискриминације</i>	Тим за заштиту	Информисање запослених, процедурама и поступцима за заштиту од дискриминаторног понашања	Записник са Наставничког већа Графички приказ Матрице јавно и видљиво истакнут
Дефинисање улога и одговорности у	Директор	Остварује се пуна посвећеност	Успостављен је ланац одговорности у примени

Активност	Носилац активности	Исходи	Начин праћења/доказ
примени процедура и поступака тј. успоставити ланац одговорности: • руководства, • чланова тима, • дежурних наставника, • предметних наставника, • одељењских старешина, • осталих запослених у школи.	Тим за заштиту	установе и свих њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања	поступака и процедура – записник Тима и увид у школска акта
Реализовање наставних и ваннаставних активности које су усмерене на подизање свести ученика о препознавању и мерама за дискриминаторног понашања у оквиру ЧОС-а и других наставних и ваннаставних активности (обележавање 1. марта , радионице, трибине, презентације и сл.)	Одељењске старешине, наставници, предметени наставници, Ученички парламент, педагог, психолог, Тим за заштиту	Подиже се ниво свести и осетљивости свих у установи - нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања достојанства личности;	Записници одељењске заједнице. Увод у оперативне планове/писане припреме часова/радионица. Подношење извештаја/ евалуација реализованих активности. Фотографије, панои и други родукти реализованих радионица/часова/активности,

Умрежавање свих кључних носилаца превенције дискриминаторног понашања (Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће)	Директор Тим за заштиту	Унутрашња заштитна мрежа ефикасно функционише	Записници са седнице Савета родитеља, Школског одбора, Наставничког већа, извештај о раду Ученичког парламента
---	----------------------------	---	--

Активност	Носилац активности	Исходи	Начин праћења/доказ
Организовање обуке за запослене на тему дискриминаторног понашања	Директор Тим за заштиту	Оснажени су капацитети запослених за пружање додатне подршке, конципирање програма и предузимање активности усмерених на унапређивање односа међу учесницима у образовању, прихватање различитости и развоју интеркултуралности	Сертификати. Дисеминација унутар установе.
Обезбеђивање сразмерне заступљености родитеља деце и ученика припадника националне мањине у савету родитеља и општинском савету родитеља.	Директор	Сви родитеља су подједнако укључени у савету родитеља и општинском савету родитеља.	

Индивидуализација наставе, интензивно учења српског језика или језика националне мањине и друге мере подршке у складу са потребама учесника у образовању, у складу са Законом.	Сви запослени	Додатна подршка за укључивање у вршњачку групу и инклузивно образовање	Школска евиденција
Извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма заштите	Директор, психолог, Тим за заштиту	Праћење и евидентирање врста и учесталости облика дискриминаторног понашања и процењивање ефикасности програма заштите	Извештаји и записници органа установе

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ			
Активност	Носилац активности	Исходи	Начин праћења/доказ
Индивидуално-саветодавни рад са ученицима који су актери у ситуацијама дискриминаторног понашања (жртве, починиоци)	Одељенски старешина, педагог, психолог	Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе;	Педагошка евиденција, досије ученика

Рад са одељењским заједницама кроз држање радионица на тему дискриминаторног понашања у складу са могућим облицима дискриминаторног понашања у школи	Одељењске старешине, стручни сарадници, чланови тима за заштиту	Ублажавање и отклањање последица дискриминаторног понашања и формирање вредносних ставова за прихватање различитости и развој интеркултуралности	Материјали и продукти са одржаних часова
Поступање по корацима предвиђеним <i>Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања</i>	Тим за заштиту, педагог, психолог, одељењски старешина, директор, секретар	Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља поступају хитно, ефикасно и координисано у спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања.	Евиденција, протоколи, педагошка документација
Сарадња са одговарајућим службама (, повереник, Центар за социјални рад, Школска управа и др. по потреби)	Тим за заштиту, директор, секретар	Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама дискриминаторног понашања.	Позиви, разговори, акције, пријаве, документација
Континуирано евидентирање случајева дискриминаторног понашања	Тим за заштиту, сви запослени	Спровођење поступака и процедура реаговања у дискриминаторног понашања	Евиденција, попуњавање предвиђених образаца образаца, пријаве
Рад са децом која су починила неки од облика дискриминаторног понашања – организовање појачаног васпитног рада	Тим за заштиту, одељењске старешине, педагог, психолог	Ублажавање и отклањање последица дискриминаторног понашања	Евиденција, попуњавање предвиђених образаца образаца

Поступање установе у случају дискриминативног понашања учесника у образовању и запосленог

Установа поступа у складу са Правилником увек када је учесник у образовању дискриминисано лице, извршилац дискриминације, односно сведок.

Сазнање о дискриминаторном понашању у установи може да се добије: опажањем, на основу сумње или информације да се дискриминација припрема, догађа или се догодила. Информација може да се добије непосредно - усмено, у писаном облику, коришћењем дигиталних средстава, поверавањем од самог дискриминисаног учесника у образовању или посредно - од његовог родитеља, вршњака, запослених, трећих лица као сведока, као и на основу анонимне пријаве.

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се дискриминаторно понашање припрема, догађа или се догодило.

Редослед поступања у интервенцији је следећи:

- 1) Проверавање добијене информације;
- 2) Заушљавање дискриминаторног понашања и смиривање учесника;
- 3) Обавештавање и позивање родитеља;
- 4) Прикупљање релевантних информација и консултације;
- 5) Предузимање мера и активности;
- 6) Праћење ефеката предузетих мера и активности.

Установа поступа у складу са Законом и Правилником када је запослени извршилац дискриминације, а дискриминисано лице, односно сведок - учесник у образовању.

Сазнање о дискриминаторном понашању запосленог у установи може да се добије: опажањем, сумњом или информацијом да се дискриминација припрема, догађа или се догодила. Информација може да се добије непосредно - усмено, у писаном облику, као и на основу анонимне пријаве, коришћењем дигиталних средстава, поверавањем од самог дискриминисаног учесника у образовању или посредно - од његовог родитеља, вршњака, других запослених или трећих лица као сведока.

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се на основу информације дискриминаторно понашање запосленог припрема, догађа или се догодило.

Редослед поступања у интервенцији је следећи:

- 1) Заушљавање дискриминаторног понашања;
- 2) Смиривање ситуације;
- 3) Обавештавање и позивање родитеља;
- 4) Подношење пријаве директору установе;
- 5) Консултације тима за заштиту;

- 6) Обавештавање Министарства - надлежне школске управе;
7) Праћење ефеката.

Програм поступања установе у кризним догађајима

Назив активности	Носиоци активности	Време	Исходи
Активирање тима за кризне догађаје	Директор установе, Тим за заштиту	Одмах, по пријему информације	Тим за кризне догађаје формиран и оперативан.
Процена снага, капацитета и специфичности установе	Тим за кризне догађаје, стручни сарадници	Након формирања тима	Идентификовани ресурси и капацитети установе за суочавање са кризним догађајима.
Израда плана поступања у ситуацијама кризе*	Тим за кризне догађаје, координација са надлежним службама	Пре кризног догађаја	План поступања у кризним ситуацијама сачињен, укључујући безбедна места, план евакуације и начине алармирања.
Обука запослених за пружање психосоцијалне подршке и реализацију евакуације	Тим за кризне догађаје, спољни стручњаци	Периодично, према годишњем плану	Запослени обучени за пружање подршке и ефикасну евакуацију.
Унапређивање безбедносне културе деце и запослених	Тим за кризне догађаје, наставници, стручни сарадници	Током школске године	Ученици и запослени информисани о безбедносним процедурама и начином реаговања у кризним ситуацијама.
Реакција и кораци у случају кризног догађаја	Тим за кризне догађаје, сви запослени	Одмах након кризног догађаја	Ефикасно реаговање и минимизирање штете, обезбеђена сарадња са надлежним службама.
Сарадња са породицом у циљу јачања отпорности установе	Тим за кризне догађаје, родитељи, представници спољашње мреже	Након кризног догађаја	Зближена сарадња са породицама, пружена подршка у превазилажењу кризе.
Психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима	Тим за кризне догађаје, мобилни тим, здравствене службе	Након кризног догађаја	Пружање потребне психосоцијалне подршке свим угроженим особама.
Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи	Тим за кризне догађаје, релевантни тимови у установи	Након кризног догађаја	Успостављен и реализован план рада у измењеним условима, стабилизован рад установе.
Праћење и евалуација реализације програма	Тим за кризне догађаје, стручни	Континуирано	Извршена евалуација програма и препоруке за

	сарадници		његово унапређење.
Вођење документације и израђивање извештаја	Тим за кризне догађаје, стручни сарадници	Током и након кризног догађаја	Све активности документоване и извештаји достављени надлежним органима у складу са законом.
Организација комеморативних активности у случају кризе са смртним исходом	Тим за кризне догађаје, родитељи, ученици, наставници	По потреби	Одржане комеморативне активности у складу са планом и уз учешће свих релевантних актера.
Корекција и допуна плана у зависности од развоја кризе	Тим за кризне догађаје	Након евалуације и по потреби	План прилагођен на основу резултата евалуације и актуелних потреба установе.
Успостављање сарадње са локалном заједницом	Тим за кризне догађаје, представници локалне самоуправе	Током и након кризног догађаја	Сарадња са локалном заједницом успостављена, укључивање локалних ресурса у подршку установи.
Организација радионица и едукација за ученике и запослене на тему кризног менаџмента	Тим за кризне догађаје, стручни сарадници	Периодично, према годишњем плану	Повећана свест и знање ученика и запослених о реаговању у кризним ситуацијама.
Припрема годишњег извештаја о поступању у кризним ситуацијама	Тим за кризне догађаје, директор установе	Годишње	Годишњи извештај припремљен и достављен надлежним органима, предлог мера за унапређење програма у наредном периоду.

1. Активирање тима за кризне догађаје

- **Носилац активности:** Директор установе, координатор тима за кризне догађаје.
- **Време:** Одмах по пријему информације о кризном догађају, најкасније у року од 24 сата.
- **Активности:**
 - Хитно обавештавање свих чланова тима за кризне догађаје.
 - Организација састанка тима за кризне догађаје ради процене ситуације и планирања следећих корака.

2. Први кораци - прикупљање података и процена потреба

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје.
- **Време:** Непосредно након активирања тима.
- **Активности:**
 - Прикупљање свих релевантних информација о догађају (место, време, учесници).
 - Идентификација угрожених особа и њихових потреба.
 - Процена непосредних ризика по безбедност.

3. Обавештавање надлежних органа и сарадња са спољном мрежом заштите

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје.
- **Време:** Одмах након прикупљања података.
- **Активности:**
 - Обавештавање полиције, хитне помоћи, ватрогасне службе и других надлежних органа, у складу са природом догађаја.
 - Контактирање и сарадња са спољном мрежом заштите (социјалне службе, здравствене установе, мобилни тим за кризне интервенције).

4. Информисање деце, родитеља, запослених и медија

- **Носилац активности:** Директор установе, особа задужена за односе са јавношћу.
- **Време:** Непосредно након успостављања сарадње са спољном мрежом.
- **Активности:**
 - Припрема и дистрибуција званичних саопштења за јавност, родитеље, ученике и запослене.
 - Обезбеђивање тачних и благовремених информација у циљу спречавања дезинформација и панике.

5. Пружање психосоцијалне подршке

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје, стручни сарадници, мобилни тим.
- **Време:** Одмах након идентификације потреба.
- **Активности:**
 - Организација психолошке прве помоћи за угрожене ученике, запослене и родитеље.
 - Укључивање стручњака за ментално здравље у случају потребе за дубљом психосоцијалном подршком.

6. Евакуација установе (ако је потребно)

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје, запослени у установи.
- **Време:** Непосредно након идентификације непосредне опасности.
- **Активности:**
 - Спровођење евакуације у складу са евакуационим планом установе.
 - Обезбеђивање да су сва деца, ученици и запослени на сигурном месту.

7. Израда и реализација привременог плана рада у измењеним условима

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје, релевантни тимови у установи.
- **Време:** Након иницијалног стабилизовања ситуације.
- **Активности:**
 - Израда привременог плана рада који одговара тренутним условима и потребама установе.
 - Спровођење активности у складу са новонасталим околностима.

8. Организација комеморативних активности (ако је потребно)

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје, ученици, наставници.
- **Време:** Након смиривања непосредне кризе.
- **Активности:**

- Планирање и организација комеморативних догађаја у случају губитка живота.
- Пружање подршке породицама и заједници у процесу жаловања.

9. Праћење и евалуација реализације програма

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје.
- **Време:** Континуирано након кризног догађаја.
- **Активности:**
 - Континуирано праћење спроведених мера и активности.
 - Израда извештаја и евалуација ефикасности програма, укључујући предлоге за побољшање.

10. Корекција и допуна плана у зависности од развоја ситуације

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје.
- **Време:** По потреби, након евалуације.
- **Активности:**
 - Прилагођавање плана у складу са развојем ситуације и новим потребама установе.
 - Утврђивање нових мера и активности у складу са проценом ризика.

11. Вођење документације и извештавање

- **Носилац активности:** Тим за кризне догађаје.
- **Време:** Током и након кризног догађаја.
- **Активности:**
 - Вођење детаљне документације о свим предузетим корацима и активностима.
 - Састављање извештаја о кризи и достављање надлежним органима у складу са законским обавезама.

1. Природна смрт ученика

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах обавестити директора и Тим за кризне ситуације	Наставник који је присутан	Одмах	Директор и тим активирају кризни план
2	Осигурање места инцидента и спречавање приступа ученицима	Тим за кризне ситуације, наставници	0–5 мин	Ученици безбедни, простор контролисан
3	Контакт са породицом ученика	Директор, Тим за кризне ситуације	5–15 мин	Родитељи емпатично обавештени
4	Обезбеђивање психолошке подршке ученицима и особљу	Психолог, Тим за кризне ситуације	0–3 дана	Смањен стрес и траума
5	Сарадња са полицијом и медицинским службама	Директор, Тим за кризне ситуације	Одмах	Истрага и званична процедура спроведена
6	Израда извештаја и анализа	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план превенције и

				реаговања
--	--	--	--	-----------

2. Покушај убиства или убиство ученика (у установи или ван ње)

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах позвати хитну помоћ и полицију	Свједок/наставник, Тим за кризне ситуације	Одмах	Брза интервенција спасиоца и полиције
2	Евакуација ученика и закључавање просторија	Тим за кризне ситуације, наставници	0–10 мин	Минимизован ризик за друге ученике
3	Психолошка подршка присутним ученицима и особљу	Психолог, Тим за кризне ситуације	10–60 мин	Смањена паника и траума
4	Контакт са родитељима и старатељима	Директор, Тим за кризне ситуације	15–30 мин	Родитељи обавештени, координација са установом
5	Сарадња са полицијом	Директор, Тим за кризне ситуације	Током истраге	Правилно прикупљени докази и информације
6	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план реаговања у ванредним криминалним ситуацијама

3. Покушај самоубиства или самоубиство ученика (у установи или ван ње)

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах обезбедити физичку безбедност ученика	Наставник, Тим за кризне ситуације	Одмах	Ученику није могућа повреда
2	Позив хитној медицинској служби	Тим за кризне ситуације	Одмах	Брза интервенција и лечење
3	Контакт са родитељима или старатељима	Директор, Тим за кризне ситуације	10–30 мин	Родитељи информисани и укључени
4	Прва психолошка и трауматска подршка	Психолог, Тим за кризне ситуације	0–2 сата	Смањење трауме и панике
5	Сарадња са социјалним и здравственим службама	Директор, Тим за кризне ситуације	Одмах	Испоштовани законски прописи
6	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план превенције и реаговања

4. Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах обавестити директора и Тим за кризне ситуације	Запослени који је присутан	Одмах	Активира се кризни план
2	Осигурање простора и спречавање приступа	Тим за кризне ситуације	0–5 мин	Простор контролисан, запослени безбедни
3	Контакт са породицом запосленог	Директор, Тим за кризне ситуације	5–15 мин	Породица емпатично обавештена
4	Психолошка подршка колегама и ученицима	Психолог, Тим за кризне ситуације	0–3 дана	Смањен стрес и траума
5	Сарадња са надлежним органима	Директор, Тим за кризне ситуације	Одмах	Истрага и законска процедура спроведена
6	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план превенције и реаговања

5. Саобраћајна незгода у којој је повређен или настрадао ученик/запослени

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах позвати хитну помоћ и полицију	Свједок, наставник, Тим за кризне ситуације	Одмах	Брза медицинска интервенција и пријава
2	Контакт са директором и родитељима	Тим за кризне ситуације, директор	5–15 мин	Родитељи и управни органи информисани
3	Осигурање места несреће и безбедност присутних	Тим за кризне ситуације, наставници	0–10 мин	Минимизован ризик за остале ученике и запослене
4	Психолошка подршка ученицима и особљу	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током и после инцидента	Смањена паника и траума
5	Сарадња са надлежним органима и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	Током и после инцидента	Испоштовани законски прописи и извештаји
6	Евалуација и анализа	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшани протоколи за безбедност саобраћаја

6. Нестанак ученика

Бр.	Активност	Носилац	Време	Исход/резултат
-----	-----------	---------	-------	----------------

		активности		
1	Одмах обавестити директора и Тим за кризне ситуације	Наставник који примети нестанак	Одмах	Тим активира кризни план потраге
2	Претражити школу и непосредну околину	Тим за кризне ситуације, наставници	0–15 мин	Брза прва претрага, утврђено последње место ученика
3	Контакт са родитељима и полицијом	Директор, Тим за кризне ситуације	15–30 мин	Родитељи и полиција обавештени и укључени
4	Психолошка подршка ученицима и особљу	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током кризе	Смањење панике и стреса
5	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшане процедуре за спречавање нестанака

7. Масовно тровање у простору установе

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах позвати хитну помоћ	Наставник/сведок, Тим за кризне ситуације	Одмах	Брза медицинска интервенција
2	Евакуација ученика и запослених из просторија	Тим за кризне ситуације, наставници	0–10 мин	Сви безбедни, избегнут већи ризик
3	Обавештавање родитеља	Директор, Тим за кризне ситуације	10–30 мин	Родитељи информирани и смирени
4	Психолошка подршка	Психолог, Тим за кризне ситуације	0–3 дана	Смањење трауме и стреса
5	Сарадња са инспекцијом и лабораторијама	Директор, Тим за кризне ситуације	Одмах	Узрок тровања откривен и елиминисан
6	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшане превентивне мере

8. Дојава о подметнутој експлозивној направи или терористички напад

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Активирати аларм и обавестити полицију	Тим за кризне ситуације, директор	Одмах	Евакуација и долазак полиције
2	Евакуација ученика и особља	Тим за кризне ситуације, наставници	0–10 мин	Сви безбедни и простор осигуран
3	Информисање	Директор, Тим за	10–30 мин	Родитељи и јавност

	родитеља	кризне ситуације		информисани контролисано
4	Психолошка подршка	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током кризе	Смањење стреса и трауме
5	Сарадња са полицијом и безбедносним службама	Тим за кризне ситуације	Током интервенције	Спроведене све безбедносне мере
6	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план реаговања на експлозивне претње

9. Талачка криза

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах обавестити полицију	Тим за кризне ситуације	Одмах	Брза интервенција
2	Евакуација осталих ученика и запослених	Тим за кризне ситуације, наставници	0–10 мин	Максимална безбедност за неугрожене
3	Психолошка подршка	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током кризе	Смањење панике и стреса
4	Контакт и координација са полицијом	Директор, Тим за кризне ситуације	Током интервенције	Сви поступци у складу са протоколом
5	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план реаговања у талачким ситуацијама

10. Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади)

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Активирање аларма и обавештавање полиције	Тим за кризне ситуације, директор	Одмах	Брза интервенција надлежних служби
2	Евакуација ученика и запослених	Тим за кризне ситуације, наставници	0–10 мин	Минимизован ризик за све присутне
3	Осигурање простора	Тим за кризне ситуације	Одмах	Смањена могућност додатног насиља
4	Психолошка подршка	Психолог, Тим за	Током и	Смањена паника и

	присутним ученицима и особљу	кризне ситуације	после инцидента	траума
5	Информисање родитеља и јавности	Директор, Тим за кризне ситуације	15–60 мин	Контролисане и правовремене информације
6	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план реаговања на масовно насиље

11. Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја, пожар)

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Одмах евакуисати ученике и запослене	Тим за кризне ситуације, наставници	Одмах	Сви безбедни
2	Обавештавање ватрогасаца, хитне помоћи и надлежних органа	Тим за кризне ситуације, директор	Одмах	Брза интервенција надлежних
3	Осигурање и контролисање простора	Тим за кризне ситуације	0–10 мин	Смањен ризик од даљег излагања опасности
4	Психолошка подршка	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током и после инцидента	Смањење трауме и стреса
5	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшане превентивне и оперативне мере

12. Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари)

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Активирање плана евакуације	Тим за кризне ситуације, наставници	Одмах	Сви ученици и запослени безбедни
2	Контакт са надлежним службама (полиција, ватрогасци, Црвени крст)	Директор, Тим за кризне ситуације	Одмах	Координација интервенције
3	Психолошка подршка	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током и после	Смањена паника и стрес

			катастрофе	
4	Провера стања ученика, запослених и имовине	Тим за кризне ситуације	0–2 сата	Брзо утврђено стање и потребе
5	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшане процедуре за будуће катастрофе

13. Епидемија на територији установе

Бр.	Активност	Носилац активности	Време	Исход/резултат
1	Обавештавање здравствених служби и надлежних органа	Тим за кризне ситуације, директор	Одмах	Активирана здравствена контрола
2	Препоруке за хигијену и превенцију (маске, дезинфекција)	Тим за кризне ситуације, наставници	Одмах	Смањен ризик од ширења заразе
3	Психолошка подршка ученицима и особљу	Психолог, Тим за кризне ситуације	Током епидемије	Смањен стрес и паника
4	Контролисано информисање родитеља	Директор, Тим за кризне ситуације	15–30 мин	Родитељи правилно информисани
5	Евалуација и извештај	Директор, Тим за кризне ситуације	1 недеља	Побољшан план за будуће епидемије

Национална платформа за превенцију насиља које укључује децу - „Чувам те“

Програм поступања установе у кризним догађајима израђује се као обавезни и саставни део програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, а који је саставни део школског, односно предшколског и програма васпитног рада у домовима ученика. На основу програма израђује се план рада тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, који је саставни део годишњег плана рада установе. Планом заштите од насиља на годишњем нивоу дефинишу се превентивне и интервентне активности, одговорна лица и временска динамика њиховог остваривања и саставни је део годишњег плана рада установе.

Превенција насиља, злостављања и занемаривања, као један од приоритета у остваривању образовно-васпитног рада планира се развојним планом, школским програмом, а у школама са домом и домовима ученика, и програм васпитног рада, који чине саставни део годишњег плана рада.

Установа формира тим за кризне догађаје у оквиру тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као његов обавезни део.

Тим за кризне догађаје формира се у циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима.

Директор установе руководи тимом за кризне догађаје у складу са општим актом и годишњим планом рада.

Носилац платформе је Влада Републике Србије уз подршку Канцеларије за информационе технологије и електронску управу покренула је пројекат за успостављање националне платформе за превенцију и сузбијање насиља које укључује децу под називом "Чувам те". Платформа на једном месту интегрише све потребне аспекте темељне превенције и алате за сузбијање насиља које укључује децу.

Национална платформа има за циљ координицију и јачање интерсекторске сарадње свих надлежних институција у борби против сваког облика насиља које укључује децу. Поред вршњачког насиља које је у фокусу ове платформе, она представља и алат који ће нам помоћи у борби против насиља према свим запосленима у установама образовања и васпитања широм Србије.

На Националној платформи „Чувам те“ налазе се и сегменти које се односе на информисање и едукацију.

У оквиру сегмента информисања могу се пронаћи информације о облицима насиља, препознавању и поступању у случајевима насиља, злостављања и занемаривања у складу са званичним процедурама надлежних ресора.

Такође, овде ће се континуирано објављивати едукативни материјали из области превенције и заштите од насиља.

На овој платформи, ученици, родитељи и наставници ће моћи да пронађу све информације које се тичу врсте насиља и поступања у различитим ситуацијама. Посебно важан сегмент који се налази на платформи јесу онлајн обуке за ученике, родитеље и наставнике.

Приступ продукционом систему је омогућен на адреси: platforma.cuvamte.gov.rs

За приступ је потребно да креирате еИД налог и пријава се уносом корисничког имена и лозинке.

10. Програм ваннаставних активности ученика

Циљ програма: Јачање образовно-васпитне делатности школе, подстицање индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и целисходног коришћења слободног времена, богаћење друштвеног живота и разоноде ученика, развијање и неговање другарства и пријатељства.

Задаци програма: јачање образовно-васпитне делатности школе, подстицање индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и целисходног коришћења

слободног времена, као и богаћење друштвеног живота и разоноде ученика, развијање и неговање другарства и пријатељства.

Школа је реализује ваннаставне активности ученика у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Остали облици образовно – васпитног
рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
2.	Ваннаставне активности ⁶	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
2.	Ваннаставне активности ⁹	1	36	1	36	1	36	1	34

Први циклус образовања и васпитања – ваннаставне активности

Задаци програма: Учешће ученика у друштвеним, техничким, хуманитарним, спортским и културним активностима доприноси многим важним исходима образовања и васпитања, као што су: задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика; препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада; надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и доприносе развоју међупредметних исхода; унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне...); јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања; подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу, јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни); унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне...); култивисање коришћења слободног времена; подстицање интеркултуралног дијалога; разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост; јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности; релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање; јачање везе са локалном заједницом; развој осећања припадности својој школској заједници; подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост; припрема за решавање различитих животних ситуација; промоција школе и њеног идентитета.

Област	Носиоци активности	Начин и поступци остваривања програма	Праћење и вредновање програма
--------	-----------------------	--	-------------------------------------

Културно-уметничке: - Креативна радионица	учитељи од 1. до 4. разреда	План и програм ваннаставних активности школа сама припрема у складу са исказаним интересовањима ученика и својим могућностима. Избор начина рада је у функцији подстицања активног учешће ученика и њихове самосталности. Неке активности могу бити тако организоване да их заједнички воде два и више наставника (на пример: драма, покрет, музика). Школа ће настојати да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе, тако и шире, као што су организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети и др. Начини на које је могуће то остварити су: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете, такмичења и друго.	Извештаји Записници Педагошка документација
Лепо писање	учитељи 1. и 2. разреда		
Предметне, научно-истраживачке:	учитељи 3. и 4. разреда		

Други циклус образовања и васпитања – ваннаставне активности

Начин и поступци остваривања програма	Праћење и вредновање програма
--	--------------------------------------

Школа је предвидела различите активности у складу са исказаним интересовањима ученика, својим ресурсима и просторним могућностима. Ове активности могу се реализовати по програму који су сами наставници развили. Неке активности могу бити тако организоване да их заједнички воде два и више наставника (на пример: драма, покрет, музика). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности се организују тако да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру ових активности Школа ће учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на које је могуће то остварити: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго. За ученике је важно да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.	Извештаји Записници Педагошка документација
--	--

Факултативне ваннаставне активности у природи од значаја за образовање и васпитање у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања

Циљеви:

- унапређивање физичких способности, моторичких вештина и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада;
- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена.

Задаци:

- развијање и неговање љубави према природи кроз боравак у природном окружењу ученика из градске средине;
- развијање и неговање здравих стилова живота;
- развијање физичких способности;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе и одрживом развоју;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;

- стицање знања из оријентације у простору;
- јачање личности ученика;
- развијање и неговање тимског рада, солидарности и самосталности.

Садржај активности	Носиоци активности	Начини и поступци Остваривања програма	Праћење и вредновање Програма
Излет	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	Кроз теоријску и практичну обуку ученици ће се обучавати за безбедан боравак у природи. Теоријска обука ће бити реализовна у просторијама школе, а практична на терену уз стручну подршку одељењског старешине, наставника физичког и здравственог васпитања, чланова планинарског спортског клуба, рекреатора кампова, чланова оријентиринг савеза и чланова младих извиђача.	извештаји записници педагошка документација
Крос	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина, наставник физичког и здравственог васпитања		
Зимовање	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина		
Летовање	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина		

Садржај активности	Носиоци активности	Начини и поступци Остваривања програма	Праћење и вредновање Програма
Камповање	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	План и програм ових активности сачињавају одељењска већа у сарадњи са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу Физичког и здравственог	извештаји записници педагошка документација
Планинарење	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина, планинарски спортски клуб		
Логоровање	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина		

Зимска и летња школа	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	васпитања у другом циклусу, као и другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи.
Супер распуст	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	
Фер плеј, изнад свега	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	
Оријентиринг у природи	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина, Оријентиринг савез Србије	
Млади извиђачи	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина, Савез извиђача Србије	

Секције –посебан прилог

11. Програм професионалне оријентације

Полазећи од две основне компоненте професионалне оријентације, професионалног информисања и професионалног саветовања и од основног циља: пружање помоћи ученицима да добију целовиту и реалну слику о себи и сагледају своју улогу у свету рада, у Школи ће се радити на остваривању следећих задатака:

- упознавање праћење и подстицање индивидуалних способности значајних за њихов професионални развој;
- упознавање света рада, система васпитања и образовања, развијање правилног односа према раду, оспособљавање за самостално добијање информација о занимањима;
- подстицање ученика да се испитивачки односе према себи, да проверавају своје могућности и интересовање за обављање послова у појединим струкама и занимањима.

Општи циљ програма је подстицање младих да путем активног учешћа у петофазном процесном моделу Професионалне оријентације преузму одговорност за своју будућност, упознају себе и своје способности, путеве школовања и путеве каријере, да промишљено донесу одлуку о избору школе, или да се укључе свет рада и да на тај начин постигну успех у планирању своје каријере.

Полазећи од основног циља професионалне оријентације да пружи помоћ ученицима да добију реалну слику о себи и сагледају своју улогу у свету рада и занимања, развоја здравог става према животу.

Да би успешније планирали и остварили свој професионални развој како би се стваралачки испољавали кроз рад, школа и Школски тим за ПО ће радити на остваривању следећих задатака:

Опис активности	Начин реализације циља (специфични циљ)	Носиоци активности
Упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних способности и особина личности ученика, значајних за њихов професионални развој и будуће занимање	Упознати ученике са професионалном оријентацијом (назив, особености, садржаји, концепција). Праћење и проучавање интересовања и постигнућа ученика и сагледавање њихове усклађености са професионалним жељама и опредељењима, упознавање ученика са подручјима рада и уписном политиком средњих школа.	наставници, одељењске старешине, педагог, психолог, родитељи, тим за ПО
Рад са ученицима и родитељима - реализација радионица са ученицима 7. и 8. разреда и њиховим родитељима	Спровођење радионица, индивидуални и групни разговори са ученицима, (уколико епидемиолошки услови дозволе) и родитељима у смислу дефинисања практичних циљева – ради праћења индивидуалних склоности ученика и пружања помоћи ученицима и њиховим родитељима у избору средње школе и занимања.	наставници, одељењске старешине, педагог, психолог, родитељи, тим за ПО
Упознавање света рада, система васпитања и образовања, развијања правилног односа према раду, оспособљавање за самостално прибављање информација о занимањима	Упознавање ученика са њиховим индивидуалним карактеристикама, значајним за усмеравање професионалног развоја.	Одељењске старешине, педагог, психолог, тим за ПО
Утврђивање различитих психофизичких способности, склоности, интересовања ученика	Подстицање понашања ученика да се испитивачки односе према себи, да проверавају своје могућности и интересовања за обављање послова у појединим струкама и занимањима.	одељењске старешине, педагог, психолог, тим за ПО, Национална служба за запошљавање
Тумачење ученицима и	Саветодавни рад са родитељима	одељењске старешине,

родитељима како да ускладе своје жеље и способности са друштвеним потребама за одређеним занимањима, кадровима	ученика у смислу реалног сагледавања индивидуалних могућности њихове деце и помоћ у планирању даљег школовања, посета Националној служби за запошљавање.	педагог, психолог, родитељи, тим за ПО
--	--	---

Опис активности	Начин реализације циља (специфични циљ)	Носиоци активности
Реални сусрети -посета средњим школама и организацијама – упознавање са образовним профилима за које могу да се опредељују у даљем школовању	Сарадња са средњим школама који имају припремљен материјал за промоцију њихових профила.	педагог, психолог, одељењске старешине, тим за ПО
Упознавање ученика са програмском структуром средњег образовања, подручјима рада образовним профилима	Посета различитим фирмама, Посетити Сајам образовања, Обезбедити ученицима пропагандни материјал о средњим школама.	педагог психолог одељењске старешине тим за ПО

12. Програм здравствене заштите

Програм здравственог васпитања ученика

Циљеви програма:

- Стицање знања, формирање ставова и понашања ученика у вези са здравим начином живота и развојем хуманијих односа међу људима;
- Унапређење хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делује на здравље;
- Остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице на развоју, заштити и унапређењу здравља.
- У свим одељењима у оквиру рада одељенског старешине и одељенске заједнице обрађиваће се садржаји из области здравственог васпитања: заштита здравља, лична хигијена, правилна исхрана, стварање хигијенских навика, правилан распоред рада и одмора, избегавање ризичних група, места и ситуација.
- Кроз редовну наставу наставних предмета биологије, техничког образовања и физичког васпитања биће обележене наставне јединице посвећене здравственом

васпитању ученика. Ту ће ученици добијати основна знања из анатомије, физиологије, заштите у току рада, правилног држања тела и сл.

- У програм Ученичког парламента биће укључене теме о здравом животу и заштити животне средине.
- У току другог полугодишта за ученике и родитеље организоваће се предавања о заштити здравља уз ангажовање стручњака из медицинског центра.
- Кроз све видове школског рада, наставе и ваннаставних активности посебна пажња биће посвећена заштити деце од болести зависности и злоупотребе деце.

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Предавање за ученике седмог и осмог разреда	лекар Дома здравља, педагог	Предавање
Превенција, едукација о мерама заштите личног и колективног здравља	Наставници биологије, физичког и здравственог васпитања, одељењске старешине	Предавања
Едукација, обележавање значајних датума (Дан здраве хране....)	Ученици, наставници,	Предавање, ученички пројекти
Обележавање 1. децембра - „Дан борбе против сиде“	Ученички парламент, наставник биологије, одељењске старешине, педагог, психолог, лекар	Предавање, трибине, пројекције, панои, ученички пројекти
Обележавање Националног дана борбе против пушења	Ученички парламент, наставник биологије, одељењске старешине, педагог, психолог	Предавање, панои, представљање ученичких пројеката
Организовање здравствено-васпитног предавања на тему „Утицај пушења на здравље младих“ за ученике 5. разреда	Наставник биологије, физичког и здравственог васпитања, стручно лице (лекар)	Предавање, презентације, панои, ученички пројекти
Организовање курса из „Основа хигијене“ за ученике другог разреда	Црвени крст, Основна организација Омладине Црвеног крста Медицинске школе	Предавање, презентације
Организовање курсева Прве помоћи за ученике четвртог разреда	Црвени крст	Предавање, панои
Реализовање интерактивног едукативног часа у оквиру пројекта:	Струковни дијететичар и нутрициониста	Предавање, презентација

Програм превенције употребе дроге код ученика

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
Спровођење едукације учитеља, наставника и стручних сарадника за рад на превенцији зависности и спречавању злоупотребе дрога у основним школама	Стручњаци из Дома здравља, Института за јавно здравље и/или ПУ	Предавање на Наставничком већу Семинар у складу са темом
Повећање резилијентности ученика у односу на развијање различитих поремаћаја понашања понашања, одупирања социјалном притиску, емоционалној писмености, критичком мишљењу и развоју самопоуздања кроз радионице	Одељењске старешине Педагог Психолог Тим за заштиту од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања Ученички парламент	Радионице са одељенским заједницама ученика уз обавезно попуњавање евалуационих листова и анализу

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
Развијање међупредметне компетенције Одговорност за сопствено здравље са посебним освртом на садржаје у вези са превенцијом употребе дрога	Наставници разредне наставе у оквиру предмета Свет око нас и Природа и друштво Наставници биологије, хемије, физичког и здравственог васпитања и грађанског васпитања	Реализација часова уз јасан план на који начин ће се компетенција Одговорност за сопствено здравље довести у везу са исходима предмета. Попуњавање евалуационог листа по одржаном часу. (У оперативном плану назначити на ком часу ће бити обрађена поменута тема).
Предавање за ученике и родитеље на тему превенције употребе дрога	ПУ – одељење за наркотику Институт за јавно здравље	Предавање/трибина
Тематски родитељски састанци	Одељењске старешине у сарадњи са педагогом, психологом и Тимом за заштиту од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања	Радионице на посебно заказаним родитељским састанцима

Укључивање родитеља стручњака у реализацију трибине/предавања за родитеље на тему превенције употребе дрога на Савету родитеља	Родитељ Савет родитеља	Трибина / предавање
Реализовање наставних, ваннаставних активности и секција које омогућавају квалитетно провођење времена уз развијање личних потенцијала и јачања самопоуздања	Стручна већа Тим за заштиту од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања Ученички парламент	Радионице Ученичке представе Приредбе Спортске игре Ученички пројекти Организовање посета музеја, позоришта, библиотеке, биоскопа итд.

13. Програм социјалне заштите

Школа у сарадњи са надлежним установама брине о социјалној заштити, посебно ученика из осетљивих друштвених група, на основу програма социјалне заштите. Уколико је потребно школа организује прикупљање средстава за ове сврхе кроз акције школског спорта, волонтирања и других добротворних акција.

Циљ: Основни циљ социјалне заштите је социјални развој ученика и њихово друштвено сазревање. Школа у сарадњи са надлежним установама брине о социјалној заштити ученика, посебно ученика из осетљивих друштвених група

Посебни циљеви:

- Социјални развој ученика промовисањем и подстицањем позитивних (просоцијалних) облика понашања;
- Социјални развој ученика превазилажењем негативних (антисоцијалних) видова понашања.

Задаци програма

Циљеви програма, остварују се кроз следеће задатке:

- организација хуманитарних акција у циљу прикупљања материјалне помоћи за најугроженије ученике
- сарадња са надлежним институцијама
- развој социјалне одговорности ученика кроз образовно-васпитни рад

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
Сарадња са Центром за социјални рад и институцијама	Директор, педагог, психолог, чланови	Разговори ОС., школског педагога, психолога,
на локалу у пружању социјалне заштите ученицима	Центра	родитеља, представником Центра

Сарадња са Градским већем – Комисијом за пружање додатне образовне, здравствене и социјалне подршке ученицима.	Директор, педагог, психолог, чланови Градског већа.	Разговори одељењских старешина, педагога, психолога, родитеља, представника Градског већа.
Пружање помоћи ученицима са поремећајима у понашању; из друштвено осетљивих група; који потичу из дефицијентних породица; утврђивање социоекономског статуса родитеља	Одељењске старешине, педагог, психолог, Центар за социјални рад	Идентификовање ученика; планирање рада поменутом групом деце, појачан васпитни рад, праћење напредовања и сарадња са надлежним установама (по потреби)
Упућивање родитеља на начине остављања права	Педагог, психолог, одељењске старешине, директор	Вођење евиденције
Хуманитарне акције – школа организује прикупљање средстава путем акција школског спорта, активностима Ученичког парламента и других добротворних акција	Директор, наставници физичког васпитања, наставници разредне наставе, чланови Црвеног крста, ученици, родитељи	У складу са циљевима Смерница, идентитетом школе и вредностима које се у школи промовишу, школа ће организовати хуманитарне акције ослањајући се на постојеће ресурсе у локалној заједници.

14. Програм заштите животне средине

Циљ програма: Допринети заштити животне средине организовањем и учешћем у активностима усмереним на развој еколошке свести, као и очување природних ресурса. Како очување природних ресурса обухвата и упознавање са коришћењем и рационалном употребом тих ресурса у области енергетике, проширити неопходна знања из ове области. Циљеви еколошког васпитања и образовања су:

- да ученици, у складу са достигнућима савремене науке и праксе, стекну основна знања о човековој животној средини и процесима који је угрожавају
- да ученици развију свест о значају заштите, очувања и унапређивања животне средине;
- да се ученици активно укључе у решавање практичних проблема на заштити и унапређивању животног окружења.

Задаци програма: Учешће Школе у локалним еколошким акцијама, заједничким активностима школе, родитеља, односно другог законског заступника и јединице локалне самоуправе у анализи стања животне средине и другим акцијама за заштиту животне средине у складу са законом.

- Развијање позитивног односа према природи и природом и радом створеним вредностима,
- Оплемењивање уже и шире средине,

- Стицање знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно – техничким обележјима природе и насељене средине,
- Стицање одговарајућих знања и формирање правилног односа према уређивању школе, насеља, култивисању расада и неговању паркова,
- Уређење школског дворишта и одржавање спомен – обележја.

Активности	Носиоци активности	Начин праћења реализације
Одржавање зеленила око школе	Одељењске старешине, ученици, помоћни радници школе	Увид у школску евиденцију
Организовање акције прикупљања садног материјала	Савет родитеља школе	Записник Савета родитеља школе
Организовање акције уређења школског дворишта: постављање клупа и корпи за отпатке	Савет родитеља школе	Записник Савета родитеља школе, школски сајт
Припрема школског дворишта за садњу украсног биља	Помоћни радници школе, чланови еколошке секције, наставници	Увид у дневнике слободних активности
Сађење и одржавање украсног биља у школи и школском дворишту	Чланови еколошке секције, помоћни радници, наставници и учитељи	Увид у дневнике слободних активности, школски сајт
Обележавање значајних „еколошких датума“ плакатима у холу школе	Чланови еколошке секције, наставници биологије, географије, физике, историје, ликовне културе, учитељи.	Увид у дневнике слободних активности и ученичке радове, школски сајт
Укључивање у еколошке акције на нивоу месних заједница и града	Директор, секретари месних заједница, наставници и учитељи	Увид у документацију школе, школски сајт

15. Програм сарадње са локалном самоуправом

Циљ програма:

- развијање сарадње са организацијама и установама у локалној самоуправи
- јачање компетенција запослених и ученика
- промоција школе и подизање угледа школе

Школа прати и укључује се у дешавања на територији јединице локалне самоуправе и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развитак школе.

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Сарадња са Министарством просвете-ШУ Крагујевац	Директор школе, педагог, психолог, стручна већа, предметни наставници	Сарадња са просветним саветницима, индивидуални и групни разговори, активности, стручна усавршавања
Сарадња са Управом града-Градским већем за образовање и културу	Директор школе, педагог, психолог, стручна већа, предметни наставници, ученици, родитељи	Потраживање додатне подршке, потраживање материјалних средстава у складу са потребама школе
Сарадња са Министарством унутрашњих послова	Директор школе, педагог, психолог, стручна већа, предметни наставници, ученици, родитељи	Интервентне активности, предавања и трибине од стране стручних лица
Сарадња са Центром за социјални рад	Стручна лица Центра за соц. рад, педагог, психолог, предметни наставници, ученици, родитељи	Идентификовање ученика са проблемима, консултације
Сарадња са Домом здравља	Лекари из домова здравља и Завода за стоматологију, одељењске старешине, предметни наставници	Едукација за ученике, родитеље, наставнике, прегледи и вођење здравствене евиденције
Сарадња са Центром за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“	Директор школе, педагог, психолог, одељењске старешине	Сарадња са представницима Центра за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“
Сарадња са Црвеним крстом	Наставници задужени за сарадњу са Црвеним крстом, активности Црвеног крста, одељењске старешине	Сарадња представника школе са овом институцијом, предавања, хуманитарне акције
Сарадња са Националном службом за запошљавање	Стручњаци Националне службе за запошљавање, педагог, психолог, одељењске старешине, предметни наставници, ученици, родитељи	Учешће у реализацији програма ПО, сарадња са стручњацима ове установе, Посета Сајму образовања
Сарадња са основним и средњим школама, Школом са домом ученика оштећеног слуха, Школом за	Директор школе, педагог, психолог, стручна већа, предметни наставници, ученици, родитељи,	Додатна подршка, праћење тренутног и даљег школовања, усвајање примера добре праксе

основно и средње образовање „Вукашин Марковић“	дефектолог-олигофренолог	
Сарадња са осталим институцијама на нивоу града из области спорта и културе и безбедности ученика и запослених	Директор школе, одељењске старешине, предметни наставници	Учешће у културним, забавним и спортским манифестацијама

16. Програм сарадње са породицом

Циљ: успостављање успешне сарадње родитеља, односно старатељима ученика у школе и међусобно уважавање и поверење како би заједнички што боље деловало на развој ученика.

Задаци: Детаљно информисање, саветовање и укључивање родитеља у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Сарадња ће се остваривати: индивидуално, писмено, групно и на родитељским састанцима.

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Упознавање родитеља са организацијом рада у школи, избор члана Савета родитеља	директор школе, одељењске старешине, педагог, психолог	родитељски састанци
Упознавање родитеља са пројектом „Заједно и безбедно кроз детињство“ (циљеви пројекта и садржаји радионица за ученике првог и другог образовног циклуса) и Планом реализације радионица за родитеље од стране представника МУПа	полицијски службеници надлежних полицијских управа и станица, Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	интерактивна предавања, радионице
Анкетирање родитеља којим би се сагледале њихове потребе током школске године	одељењске старешине	родитељски састанци

Анкетирање родитеља којим би се сагледале њихове потребе	одељењске старешине, оедагог, психолог	родитељски састанци
Упознавање родитеља са правима, обавезама, одговорностима, правилима понашања	одељењске старешине, Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	тематски родитељски састанци, родитељски састанци, радионице, педагога, психолога
Упознавање родитеља са активностима Обуке „Унапређивање компетенција запослених у систему образовања у области менталног здравља“	педагог, психолог	презентација
Добијање информација и сарадња у пружању подршке родитељима у раду са ученицима који имају тешкоће у учењу, сметње у развоју, који показују деструктиван начин понашања	Тим за инклузивно образовање, одељењске старешине, предметни наставници, директор школе, педагог, психолог	Процењивање адаптације ученика; анализа и интерпретација истраживања; дефинисање корака и сачињавање плана подршке ученицима, наставницима и родитељима. Разговор и радионице са педагогом, психологом, предметним наставницама и одељењским старешинама
Упознавање родитеља са радом Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, Протоколом о заштити ученика од насиља, злостављања и занемаривања	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, одељењске старешине, педагог, психолог	читање извештаја на Савету родитеља Школе, подела пропагандног материјала, презентације
Пружање подршке и помоћ родитељима у осмишљавању слободног времена ученика.	одељењске старешине, педагог, психолог	предавања, презентације
Сарадња са Саветом родитеља и давање предлога по питањима која се разматрају на Савету	директор школе, педагог, психолог	давање предлога од стране родитеља

Укључивање родитеља у хуманитарне акције	одељењске старешине, предметни наставници, педагог, психолог	приредбе, панони
Професионална оријентација (склоности и могућности у избору занимања)	Ученички парламент, Тим за ПО, педагог, психолог одељењске старешине	презентације, предавања
Анкетирање родитеља (степен задовољства родитеља сарадњом са школом,)	одељењске старешине, педагог, психолог	анкете, презентације

17. Програм излета, екскурзија и наставе у природи

Програм се доноси у складу са Правилником о извођењу излета, екскурзија и наставе у природи. Школа, сваке године, расписује јавну набавку по процедури која се налази у Закону о јавним набавкама. Школа може да планира и организује излете, екскурзије и наставу у природи, на начин и под условима утврђеним планом и програмом наставе и учења. Школа може да организује и друге активности у оквиру пројеката одобрених од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и уз прибављену сагласност Савета родитеља и појединачну потписану сагласност родитеља (камповање, логоровање, зимска и летња школа....).

Зимовање, настава у природи, екскурзије и излети

Циљ екскурзије је непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа, а у циљу остваривања образовно-васпитне улоге школе проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу.

Први образовни циклус:

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Настава у природи **	7-10 дана год.		7-10 дана год.		7-10 дана год.		7-10 дана год.	

** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником

Ред. бро	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО –	ПРВИ РАЗРЕД	ДРУГИ РАЗРЕД	ТРЕЋИ РАЗРЕД	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
----------	---------------------------	-------------	--------------	--------------	----------------

j	ВАСПИТНОГ РАДА	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Екскурзија	1-3 дана год.		1-3 дана год.		1-3 дана год.		1-3 дана год.	

Други образовни циклус:

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

Екскурзије организују се у складу са одговарајућим правилником- Правилник о програму за остваривање екскурзије у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања(„СГ. РС., бр.30 од 25.04.2019.)

Настава у природи

Програм наставе у природи у првом циклусу образовања и васпитања

Настава у природи организује се за ученике од првог до четвртог разреда основног образовања и васпитања, у трајању од **7 до 10** дана, уз писмену сагласност родитеља.

Садржаји наставе у природи остварују се на основу плана и програма наставе и учења из којег се издвајају они садржаји који су погодни за остваривање циљева и задатака наставе у природи, а одговарају условима у којима се она реализује.

Циљеви наставе у природи су:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима;

- развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја, односно региона који се обилази.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и играм;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Разред	Дестинација	Циљ наставе у природи	Стручни вођа пута
I	Дивчибаре	Циљеви наставе у природи су: – очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног	Директор или лице које он овласти

II	Дивчибаре	психофизичког и социјалног развоја;– стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;– развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима; – развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја, односно региона који се обилази.	Директор или лице које он овласти
III	Дивчибаре		Директор или лице које он овласти
IV	Дивчибаре		Директор или лице које он овласти

Извођење наставе у природи, односно екскурзије за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено. За ученике се током реализације наставе у природи организују часови редовне наставе и ваннаставних активности, а за ученике који остају организује се редовна настава у школи.

По реализованом програму наставе у природи стручни вођа пута подноси писмени извештај Наставничком већу и Савету родитеља школе.

Пре поласка на **наставу у природи** организује се лекарски преглед свих ученика. Приликом остваривања програма наставе у *природи* треба што више наставних и ваннаставних активности реализовати у природном окружењу - уз смењивање редовне наставе, самосталних активности ученика, спортско- рекреативних и културних активности, игре и забаве, пасивног и активног одмора. По повратку са *наставе у природи*, стечена знања и искуства треба што више интегрисати у наставни процес и омогућити ученицима да искажу своје утиске и осећања о ономе што су доживели.

Настава у природи, односно екскурзија ће се реализовати само ако се пријави довољан број ученика који је прописан Правилником о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи ("Службени гласник РС", број 30 од 25. априла 2019.)

Екскурзије, излети

Програм излета и екскурзија у првом и другом циклусу образовања и васпитања

Циљ екскурзије је непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа, а у циљу остваривања образовно-васпитне улоге школе.

Задаци екскурзије су: проучавање објекта и феномена у природи; уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; развијање интересовања за природу и еколошке навике; упознавање начина живота и рада људи појединих крајева; развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, као и позитивним социјалним односима.

- Развијање толеранције и одговорности, како личне тако и колективне;
- Очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- Развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- Подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- Развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- Упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- Упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- Упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- Упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи;
- Подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи.

- Садржаји екскурзије у првом циклусу основног образовања и васпитања су посебно:

- уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Републике Србије;
- посматрање карактеристичних биљака и животиња (обилазак станишта биљака и животиња);
- посете заштићеним природним подручјима (национални паркови, резервати, споменици природе и др.);
- упознавање с прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине (обилазак музеја, културно-историјских споменика, етно-села, спомен-кућа знаменитих људи – научника, књижевника, уметника, војсковођа, државника и др.);
- развијање способности оријентације у простору и времену;
- обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми (упознавање с производњом здраве хране);
- обилазак привредних друштава и јавних предузећа (прерада природних сировина, упознавање с различитим делатностима људи, заштита животне средине и др.).

Разред	Релација	Важнији објекти за проучавање	Носиоци реализације
I	Крагујевац- Жича- Врњачка	Манастир Жича	директор школе,

Разред	Релација	Важнији објекти за проучавање	Носиоци реализације
	бања-Крагујевац	Обилазак извора Обилазак парка	стручни вођа пута, одељењски старешина
II	Крагујевац- манастир Љубостиња- Крушевац(црква Лазарица- Дино парк Шаренград – Крагујевац	Љубостиња Лазарица Центар града Дино парк	
III	Крагујевац- Београд- Крагујевац	Музеј ваздухопловства ЗОО врт Калемегдански парк Калемеданска тврђава	
IV	Крагујевац Топола Опленац-Аранђеловац (Орашац, Рисовача)	Крагујевац Топола Опленац Аранђеловац (Рисовача) Опленац	
V	Крагујевац-Природњачки центар Свилајнац- Пожаревац- Виминацијум- Крагујевац	Крагујевац Природњачки центар Свилајнац Пожаревац Виминацијум	
VI	Крагујевац-Струганик(кућа Живојина Мишића)- манастир Лелић-Бранковина –Ваљево(Народни музеј, Муселимов конак)- Тешњер- (хотел Омниа)-Текериш (Спомен косурница)-манастир Тронска- Тршић -Крагујевац	Крагујевац Струганик Бранковина Ваљево Тешњер Текериш Тршић	
VII	Крагујевац-Ресавска пећина -Лисине-Манастир манасија-Чегар (хотел Видиковац)- Ћеле Кула- логор-Црвени Крст- Крушевац-Крагујевац	Крагујевац-Лисине- Ћеле Кула- Чегар-Црвени Крст - Крушевац-Крагујевац	

Разред	Релација	Важнији објекти за проучавање	Носиоци реализације
VIII	Крагујевац-Крушедол-Сремски Карловци(Богословија, Гимназија)-Нови Сад (Петроварадин)-(ноћење у хотелу)Суботица (Градска кућа)- Палић-Зооврт -Крагујевац	Крагујевац-Крушедол-Сремски Карловци- -Нови Сад-Суботица-Палић Крагујевац	

Садржаји:

Први разред:

Крагујевац –Жича-Врњачка Бања- Крагујевац

Значај који Жича као симбол оснивања српске државе,аутономије српске цркве и националног идентитета има у историји српског народа је немерљив. Манастир Жича треба посетити из разлога:

-Сусрет са зидинама старих осам векова

-Препустити се чудесној природи

-Да се открије тајна седмобратне Жиче

-Упознавање богатог декора и вредног фрескописа који зрачи

лепотом, величанственошћу и шармом. Упознавање са седам извора минералних и термоминералних вода, да се четири користе у лековите сврхе. Обилазак извора, упознавање са њиховом улогом у лечењу. 1. Топла вода 2. Слатина 3. Снежник 4. Језеро 5. Бели извор 6. Борјак 7. Врњачко врело Упознати бисер српског туризма и модерну туристичку дестинацију која је успела да сачува стари дух и традицију и да их на прави начин приближи и прилагоди потребама савременог туристе.

.

Други разред:

Крагујевац – Манастир Љубостиња – Крушевац (Лазарица, забавни парк Шаренград)-Крагујевац

Манастир Љубостиња се налази на левој обали реке Западне Мораве, на 4км северно од Трстеника, у атару села Прњавор. Припада Крушевачкој епархији Српске православне цркве. Изграђен је у освит Косовске битке, крајем 1388. године као први женски манастир. У њему су сахрањене кнегиња Милица, жена кнеза Лазара и монахиња Јефимија. Надомак овог средњовековног манастира протиче Љубостињска река, па локација манастира делује готово нестварно. Крушевац је град који се налази у средишњем делу Србије, у долини западног Поморавља. Црква Лазарица је уз крушевачки град најстарије и највредније културно добро у граду. Испред ове цркве освештана је српска војска пред полазак на Косово. Подигао ју је кнез Лазар као придворну цркву своје новосаграђене престонице Крушевачког града. Забавни парк Шаренград намењен је најмлађим. Мноштво забавних садржаја на површини од 1,5 хектара чини Дино парк занимљивом и привлачном дестинацијом. Посебну атракцију чини 20 реплика диносауруса и испред сваког од њих

натписи двојечног карактера који поред имена описују период, место и димензије фосила.

Трећи разред:

Крагујевац-Београд- Крагујевац

Музеј југословенског ваздухопловства, један од водећих музеја овог типа у свету, основан је 1957. године, при Команди Ратног ваздухопловства. Од 1989. године смештен је у модерној згради, на београдском аеродрому. 2013, Влада Србије је зграду Музеја прогласила спомеником културе (Калемегдан, Зооврт). Зооврт љубитељима природе и животиња не нуди само могућност да виде најразличитије животињске врсте већ и да се додатно едукују, прошире своја знања, открију у себи нове склоности. Велики број деце која су одлазила у зооврт да би посматрали животињски свет, касније су одлучили да њихова занимања буду у вези помоћи животињама, зооврт треба да буде наставна и научна база. Најзначајнији културно историјски комплекс кога представљају Београдска тврђава и Калемегдански парк као јединствена просторна целина на којој су видљиви остаци 173 тврђаве, подељене на Горњи и Доњи град, са два јасна стилска обележја и елементима средњовековне архитектуре који се прожимају са барокним решењима. Калемегдан је место одржавања многобројних спортских, културних и уметничких манифестација, место забаве и разоноде као и место за учење прошлости и упознавање садашњости.

Четврти разред:

Крагујевац- Топола- Оплепац- Аранђеловац (Рисовача)-Крагујевац

Оплепац важи за једно од најзначајнијих места у Србији које спаја раскошну природу и богату историју. 174 Топола је место у коме можете видети мноштво ствари које је вцођа устанка са собом носио и чути доста прича о овој контраверзној историјској личности, у музеју посвећеном Вожду видети споменик великом Вожду и опленачку цркву која припада династији чији је он родоначелник. Орашац је непокретно културно добро од изузетног значаја за историју и културу Србије. У њему се од 2002. Године обележава Дан државности Србије, на Сретење Господње, 15.02. по новом календару. У музеју је историја музеја Србије, приказ Србије пред устанак, почетак устанка и збор у Орашцу, Карађорђа Петровића, велике битке устанка, организацију војске, организацију власти у Србији од 1804. – 1813. Просвету и школство устаничке Србије и војни слом устанка 1813. године. Пећина Рисовача представља станиште човека из леденог доба и једно од најпознатијих налазишта палеолита у Европи. Као природан објекат права је реткост не само за науку него и за посетице који желе да сазнају нешто о човековој прошлости. Пећина је проглашена културним добром од великог значаја и са околним простором стављена је под заштиту као споменик природе прве категорије. Буковичка бања заузима веома специфичан положај, налази се у самом граду Аранђеловцу, од урбане средине одвојена је пространим бањским парком. У парку бање извире река Кубрушница.Буковичка минерална вода сврстана је у ред најпознатијих европских и светских алкално-угљено киселих вода. У бањи се налазе четири извора: Књаз Милош

(стари извор), Победа, Талпара и Ђулара. Осим здравственог туризма, Буковичка бања је атрактивна по споменицима културе, манастирима, манифестацијама.... Символ Буковичке бање је Старо здање.

Посета биоскопу, позоришту и другим институцијама од значаја за образовање и васпитање у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања

Циљеви:

- унапређивање знања ученика о процесу стварања биоскопске или позоришне представе врхунског уметничког квалитета;
- стицање нових сазнања о култури ;
- конкретно упознавање са садржајима обрађеним у настави српског језика;
- развијање маште и креативности;
- развијање позитивног односа према националним, уметничким и културним вредностима;
- изграђивање естетских и културних навика;
- развијање позитивних социјалних односа међу ученицима и наставницима;
- подстицање развијања креативних потенцијала.

Задаци:

- продубљивање, проширивање и обogaђивање знања и искустава ученика;
- повезивање и примењивање знања и умења;
- развијање љубави и неговање позитивног односа према националним, уметничким, културним и естетским вредностима;
- неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва;
- успостављање непосредних односа између наставника и ученика и ученика међусобно;
- упознавање са уметношћу и процесом стварања представе врхунског уметничког квалитета;
- развој и практиковање културних навика;
- развијање свести о значају културних вредности и изграђивање креативних потенцијала;
- оснаживање ученика у професионалном развоју;
- подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање.

Садржај програма	Носиоци активности	Начин и поступци Остваривања програма	Праћење и Вредновање програма
Посета биоскопу	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	На основу прикупљених података и постављених циљева посете, наставник саставља план који ће се реализовати (поред садржаја наставе, план може да има и спортско-	извештаји записници педагошка документација
Посета позоришту	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина	рекреативне и културне активности, друштвене игре, типске вечерње програме и др.), одабира методе и облике рада,	
Посета музеју или другој институцији од образовног, културног и историјског значаја	директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина		

		одређује динамику активности и припрема све што ће му обезбедити ефикасан и успешан рад.	
--	--	--	--

И з л е т и (први образовни циклус)

- **Посета Издвојеним одељењима наше Школе у Поскурицама и Доњим Грбицама**
Васпитно образовни циљ је упознавање са условима живота и рада на селу и сеоским школама.
- **Посета Спомен Парку Шумарице**
Васпитно образовни циљ је упознавање са догађајима из прошлости града.
- **Манастир Драча за ученике од 1. до 4. разреда**
Васпитно образовни циљ овог излета се огледа у упознавању са историјским, културним и уметничким вредностима манастира, развијање осећаја за припадност народу и његовој традицији, поштовање традиције и културне баштине.
- **Крагујевац – Грошничко и Гружанско језеро за ученике од 1. до 8. разреда**
Васпитно образовни циљ је упознавање ученика са изградњом вештачких акумулационих језера која обезбеђују воду за потребе нашег града као и упознавање са природним лепотама и биљним светом.

5. разред: Крагујевац - Природњачки центар Свилајнац – Пожаревац –Виминацијум-Крагујевац

Образовно-васпитни циљ који се остварује на овој релацији је да ученици упознају нашу земљу, географске особености археолошког локалитета из римског периода, културне и уметничке вредности овог дела Србије, туристичке потенцијале, развијање потребе за чувањем културне, историјске и природне баштине наше земље.

Ови садржаји ће се реализовати кроз посете Виминацијума, обиласком Пођареваца, посетом Љубичева.

Носиоци активности су одељењске старешине 5. разреда и наставници историје.

6. разред: Крагујевац-Струганик – Манастир Лелић-Бранковина- Ваљево- Народни музеј-Муселимов конак-Тешњер-Текериш (Спомен костурница)- Манастир Тронска-Тршић-Крагујевац

Образовно-васпитни циљеви који се остварују на овој релацији су: да ученици упознају географске особености овог дела Србије, развијање потребе за чувањем културне, историјске и природне баштине наше земље.

Ови садржаји ће се реализовати кроз посету родној кући Живојина Мишића у Струганику, Десанке Максимовић у Бранковини и Вука Стефановића Караџића у Тршићу.

Носиоци активности су одељењске старешине 6. разреда и наставници историје и географије. Ова екскурзија је планирана као дводневна.

7. разред: Крагујевац-Ресавска пећина-Лисине-Манастир Манасија- Чегар-Ниш- Ћеле Кула-Логор- Црвени Крст-Крушевац-Крагујевац

Образовно-васпитни циљеви који се остварују на овој релацији су: да ученици упознају географске особености овог дела Србије, археолошки локалитет из римског перида, упознавање историјских чињеница из 19. века везаних за ослобађање српске државе од Османлијског царств и на развијање потребе за чувањем културне, историјске и природне баштине наше земље.

Ови садржаји ће се реализовати кроз посету Чегру, Нишкој тврђави, Ћеле Кули, Логору и Крушевцу.

Носиоци активности су одељењске старешине 7. разреда и наставници историје и географије. Ова екскурзија је планирана као дводневна.

8.разред: Крагујевац-Крушедол- Сремски Карловци (Гимназија и Богословија)- Нови Сад (Петроварадин)- Суботица (Градска кућа)- Палић-ЗОО врт-Крагујевац

Образовно-васпитни циљеви који се остварују на овој релацији су: упознавање географских и привредних особености, флоре и фауне овог дела Србије, неговање традиције, чување културне, историјске и природне баштина наше земље.

Ова екскурзија је планирана као дводневна наставна екскурзија.

- ❖ **Излети, настава у природи, екскурзије и студијска путовања** пружају могућност да се одређени образовни исходи остваре током другачијег облика наставе (на пример, посета културно-историјски значајним местима, обиласцима природних богатстава, разговора са мештанима). Такође, ови облици наставе омогућавају наставницима да упознају ученике у неформалној атмосфери и стекну бољи увид у њихове социоемоционалне компетенције и степен прихваћености у вршњачкој групи, као и да „осете” динамику вршњачких односа у одељењу, што је важно за превенцију насиља и неговање вредности сарадње и солидарности

Сви програми предвиђени ће се ближе одређивати годишњим планом рада и анкетирањем у договору са саветом родитеља.

18. Програм рада школске библиотеке

Циљеви и задаци програма: Реализација програма рада прилагођеног наставним плановима и програмима, допринос остваривању и унапређивању образовно-васпитног рада. Развијање навике читања и коришћења библиотечких услуга, као и оспособљавање ученика да користе информације у свим облицима и медијима, овладавање вештинама

потребним за учење у току целог живота. Школска библиотека је место библиотечко - информационе, васпитно-образовне и културне активности школе. У школској библиотеци прикупља се, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко – информациона грађа (књиге, серијске публикације и др.) и извори.

I Планирање и програмирање образовно-васпитног рада

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике	Прављење плана набавке	Наставници српског језика и књижевности, руководиоци стручних већа, директор, библиотекари
2.Израђивање годишњег, месечних и оперативних планова	-израда годишњег плана рада школске библиотеке и израда годишњег плана рада школског библиотекара -израда годишњег плана рада библиотечке секције -израда месечних планова библиотекара	Школски библиотекари
3.Планирање и програмирање рада са ученицима у школској библиотеци	-план рада са ученицима у школској библиотеци, радно време, активности, облици сарадње -планирање активности у библиотеци	Библиотекари
4.Планирање развоја школске библиотеке и набавка библиотечке грађе потребне за реализацију наставе и образовно-васпитног рада	-присуство састанцима Педагошког колегијума –сарадња са руководиоцима већа у циљу достављања спискова потребне литературе/уџбеника по стручним већима, како би литература била набављена	Библиотекари директор руководиоци већа тим за израду школског сајта тим за сарадњу са локалном самоуправом
5. Израда програма рада библиотечке секције	-израда плана рада библиотечке секције -анализа смерница за рад школских библиотекара -израда годишњег плана рада	Библиотекари

	библиотечке секције као саставног дела годишњег плана рада школе	
--	--	--

II Праћење и вредновање образовно - васпитног рада

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Учешће у изради годишњег плана рада и самовредновања рада установе	-израда планова рада библиотеке/библиотекара -израда плана рада тима за културне и јавне делатности (руководилац) и учешће у раду тима за сарадњу са локалном самоуправом - учешће у поступку самовредновања у складу са активностима тима - самовредновање библиотекара - показатељи остварености циљева рада школског библиотекара	Библиотекари руководиоци тимова психолог
2.Вођење библиотечног пословања са увидом у наставне планове и програме рада школе	-сређивање и ажурирање базе података ограђи тј.фонду школске библиотеке	Библиотекари тим за израду школског сајта наставници информатике
3.Одабир и припрема литературе и друге грађе за разне образовно - васпитне активности (теоријска и практична настава, допунски и додатни рад, ваннаставне активности ученика и др.)	-припрема литературе за реализовање свих облика наставе, као и одабир и припрема грађе за реализовање ваннаставних активности (обележавање важних датума и радионице у библиотеци)	Библиотекари, предметни наставници који користе ресурсе библиотеке, ученици
4. Побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и	-укључивање школског библиотекара у реализацију активности којима се остварују ови циљеви (обележавање Дана безбедног интернета, Европске недеље програмирања и Дигиталне недеље)	Библиотекари наставници информатике, директор школе психолог ученици и наставници

осећаја за естетске вредности		
-------------------------------	--	--

III Рад са наставницима

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно - васпитног рада	-уређење простора за читалачке кутке -акција „Читалац месеца“ - обележавање Дана/месеца школских библиотека - сарадња са фотографском секцијом и учешће на конкурсима ДШБС -обележавање Националног дана књиге-акција „Читајмо гласно!“	Предметни наставници који учествују у активностима у библиотеци и школски библиотекар, стручна друштва, ученици
2.Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација	-посете одељењима или посете одељења библиотеци и упознавање ученика са начинима и могућностима самосталног коришћења грађе - сарадња са одељенским старешинама, посебно са већем првог разреда -презентација ресурса и активности које се реализују у библиотеци	Школски библиотекар, одељенске старешине , предметни наставници
3.Организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци	-одржавање огледних/угледних или редовних часова у школској библиотеци -помоћ у реализацији и организацији часова одељенског старешине,као и часова допунске/додатне наставе	Предметни наставници и школски библиотекар
4.Сарадња са наставницима око утврђивања годишњег плана обраде лектире и коришћења наставничко - сарадничког дела школске библиотеке	-упознавање наставника са фондом и планирање наставе у складу са постојећом грађом,договор у вези са набавком неопходне литературе -утврђивање годишњег плана обраде лектире и план набавке за књиге које недостају или нема довољан број примерака	наставници српског језика и књижевности, руководиоци стручних већа, школски библиотека директор

5.Коришћење ресурса библиотеке у процесу наставе	-уознавање са постојећим фондом библиотеке -редовно обавештавање о свим набављеним издањима - огласна табла, презентације -пружање помоћи наставницима у коришћењу свих расположивих ресурса школске библиотеке -уознавање са организацијом грађе и начинима коришћења електронског каталога	Наставници српског језика и књижевности и наставници страних језика, школски библиотекар, предметни наставници других предмета
6.Систематско информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим књигама, стручним часописима другој грађи, ауторима, акцијама, јубилејима и усмено и писмено приказивање појединих књига и часописа	-обавештавање и уознавање са набављеном и купљеном грађом -континуирано и редовно информисање у вези са свим планираним активностима - огласна табла, изложбе, презентације	Школски библиотекари

IV Рад са ученицима

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Припрема(обучава) ученика за самостално коришћење различитих извора сазнања и свих врста информација у настави и ван ње	-разговор са ученицима приликом издавања књига - посете одељењима и уознавање ученика са могућностима и начинима самосталног коришћења библиотека -уознавање са организацијом грађе и начинима коришћења каталога	Школски библиотекар
2.Систематски обучава ученике за употребу информационог библиотечног апарата, у складу са њиховим способностима и	-оспособљавање ученика да самостално користе електронску базу података и грађу у библиотеци, као и да самостално проналазе сва потребна издања	Школски библиотекар, чланови библиотечке секције

интересовањима		
3.Пружа помоћ ученицима код учења ван школе и усвајању метода самосталног рада на тексту и другим материјалима	- Разговор са ученицима приликом издавања књига -допунска/додатна настава из различитих предмета у библиотеци -помоћ у учењу – одабир литературе као и могућност вршњачке едукације/помоћи	Школски библиотекар, чланови библиотечке секције, ученици који наставу прате по ИОП-у
4.Пружа помоћ ученицима у припреми и обради задате теме	-Консултације са ученицима и помоћ при изради паноа за изложбе или обележавање важних датума -помоћ у припреми материјала за радионице и презентације	Школски библиотекар
5.Рад на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста, упућивање на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавање претраживања и употребе свих извора и оспособљавање за самостално коришћење	-Преглед, припрема и обрада материјала у истраживању - коришћење различитих извора информација и коришћење различитих медија - тв, интернет приликом реализовања активности у библиотеци, пано - књига коју тренутно читам...	Школски библиотекар, чланови библиотечке секције
6.Стимулише навикавање ученика да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну библиотеку и да узимају учешћа у њеним културно - просветним активностима у складу са њиховим интересовањима и потребама (часови библиотекарства и	-Уређење простора библиотеке - укључивање ученика у уређење простора -покретање акције „Читалац месеца“ -укључивање ученика у акцију „Књига по књига-библиотека“ - упознавање ученика са правилима коришћења грађе - реализација различитих типова активности, како би што већи број ученика дошао у библиотеку и користио је у складу са својим потребама и интересовањима (шаховски турнири, израда паноа, Светски дан дизајна, ликовне	Школски библиотекар, предметни наставници језика

упознавање са радом школских секција, читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним књигама, развијање комуникације код ученика и сл.)	радионице, изложбе, обележавање важних датума и јубилеја, одлазак у стручне посете - догађаји из културе и сл.) -заједничке активности са библиотекама из општине/округа	
7.Подстиче побољшање информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијањем истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности	-израда паноя -укључивање ученика и библиотекара у активности поводом Дигиталне недеље -редовно одржавање и уређење простора библиотеке и читаонице и укључивање ученика у ове активности	Школски библиотекар, психолог, предметни наставници информатике и српског језика
8. Рад са ученицима у читаоници, у радионицама за ученике и на реализацији школских пројеката Здрав живот, Екологија, Толеранција, Школа без насиља, Дечија права и др.)	-обележавање Светског дана детета -едукативни филм -презентације ученика (вршњачка едукација) -предавање разговори/дискусије на часовима одељенског старешине	Школски библиотекари, ученици, психолог, вршњачки тим, ученички парламент, организације које се баве младима („Црвени крст“, “Канцеларија за младе“ и сл.)

V Рад са родитељима, односно старатељима

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
--------------	----------------------------	-----------

1.Учешће на родитељским састанцима ради давања информација о читалачким интересовањима и потребама ученика и развијања читалачких и других навика ученика у формирању личних и породичних библиотека	-упознавање родитеља са учешћем ученика у раду школске библиотеке и похваљивање ученика за активно учешће у свим активностима -похваљивање ученика који донирају књиге школској библиотеци и подстицање осталих ученика и родитеља да се прикључе акцији	школски библиотекари (одељенске старешине и присутни родитељи/старатељи)
2.Остваривање сарадње са родитељима у циљу развијања читалачких навика ученика	-разговор о читању и значају књиге у контексту дискусије о наставку школовања и неопходности целоживотног учења -подстицање учешћа у акцији донирања књига школској библиотеци	школски библиотекари (одељенске старешине ученика завршних разреда и присутни родитељи/старатељи), савет родитеља

VI Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом и пратиоцем ученика

Садржај рада	Начин остваривања наставе	Сарадници
1.Сарадња са стручним већима наставника, педагогом, психологом и директором школе у циљу набавке књижевне и некњижевне грађе и целокупном организацијом рада школске библиотеке	-план набавке за текућу школску годину -прикупљање и анализа понуда од издавача набавка књига за ученикешколска лектира - набавка књига за награђивање ученика -набавка потребне литературе за наставу, усавршавање наставника и такмичења - прикупљање поклон књига -селекција књига за поклоне - покретање иницијативе за набавку опреме (пројектор и рачунари) и паноа - сарадња приликом реализовања	школски библиотекари, психолог, директор, стручна веће за језике, стручна већа, тим за маркетинг, тим за сарадњу са локалном самоуправом

	планираних активности	
2. Информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци нове стручне литературе за предмете, дидактичко-методичке и Педагошко - психолошке литературе	-уознавање запослених са постојећом и набављеном стручном литературом -континуирано обавештавање о набављеним издањима, огласна табла, присуство на састанцима педагошког колегијума, изложбе, презентације издања	школски библиотекар, руководиоци стручних већа
4. Припрема заинтересованих за реализацију мултидисциплинарних пројеката, изложби, креативних радионица, за организовање књижевних сусрета и других културних догађаја, као и еколошких пројеката и садржаја у којима се апострофира борба против свих облика зависности	-месечно обавештавање о планираним активностима и укључивање заинтересованих у реализацију -припрема заинтересованих наставника за реализовање заједничких активности	школски библиотекар, предметни наставници
5. Припремање и организовање културних активности школе (књижевне трибине, сусрети, разговори, акције прикупљања књига и завичајне књижевне и друге грађе, изложбе, конкурси, обе лежавање значајних јубилеја везаних за школу и просвету :“Месец књиге“, „Светски дан књиге“, “Дечија недеља“, “Дан писмености“, “Дан матерњег језика“, јубилеј школских библиотека и библиотекара...	-Међународни дан писмености -Европски дан језика -Дан школских библиотекара -Светски дан детета -Дан библиотекара -Дан Градске библиотеке -Међународни дан матерњег језика и Национални дан Књиге („Читај гласно!“-акција) ДШБС) -светски дан поезије - светски дан књиге и ауторских прав -дан словенске писмености и културе –књижевне вечери, јубилеји, изложбе, посете...	школски библиотекар, предметни наставници, директор, психолог, установе културе у општини/округу, друге библиотеке у општини/округу, библиотечка секција, ученици, тим за маркетинг, тим за културне и јавне делатности, тим за сарадњу са локалном самоуправом, стручна друштва

6. Учешће у припремању прилога и изради школског гласила и интернет презентације школе	-припрема прилога и вести за сајт школе, Школске управе, РТВ Крагујевац, Шумадијски портал, фб страницу библиотекара/библиотеке и сајт школске библиотеке,	школски библиотекари, тим за израду школског сајта, тим за маркетинг
--	--	--

VII Рад у стручним органима и тимовима

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Рад у школским тимовима на изради годишњег и развојног плана школе и школског програма, на реализацији наставе засноване на истраживању пројектне наставе	-израда годишњег плана рада библиотеке -израда годишњег плана рада библиотекара -израда годишњег плана рада библиотечке секције - присуство седницама одељенских и наставничких већа -присуство састанцима стручног већа за стране језике -присуство седницама школског одбора, савета родитеља и педагошког колегијума(по потреби)	школски библиотекари
2.Рад у стручним тимовима у складу са решењем директора	-тим за културне и јавне делатности	школски библиотекари, чланови тима
3.Рад у стручним тимовима у циљу промовисања школе и прикупљања средстава за обнову књижног фонда	-обавештавање путем медија о активностима школске библиотеке и резултатима ученика који су настали након активности у библиотеци -припрема вести за медије и текстова за сајтове - промовисање школе и прикупљање средстава за обнову књижног фонда	школски библиотекари, тим за маркетинг и тим за израду школског сајта, тим за културне и јавне делатности и тим за сарадњу са локалном самоуправом

VIII Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Сарадња са другим школама, градском и другим библиотекама на територији локалне самоуправе, управног округа и Републике Србије по питању размене и међубиблиотечке позајмице	-сарадња у вези са могућностима размене или поклон књига за школску библиотеку у оквиру акције „Књига по књига - библиотека“ - контактирање других библиотека на територији Републике и Народне библиотеке Србије у вези са могућностима сарадње	школски библиотекари, Градска библиотека и друге библиотеке у Србији, Народна Библиотека Србије, директор
2.Сарадња са локалном самоуправом по питању промоције рада библиотеке и школе	-припрема и објављивање вести у вези са свим значајним резултатима и активностима у школској библиотеци - промовисање рада школе кроз рад библиотеке и могућности сарадње са локалном самоуправом	школски библиотекари, Општина Крагујевац, задужени за израду сајта Општине, тим за сарадњу са локалном самоуправом
3.Сарадња са просветним, аучним, културним и другим установама, радиотелевизијским центрима, филмским и позоришним кућама, домовима културе и Културно просветним заједницама и организацијама које се баве радом и слободним временом омладине и другим образовним установама	-преглед и набавка школске лектире и књига за награђивање ученика - промотивна изложба и продаја књига у школи и поклон књиге за школску библиотеку -вођење ученика на позоришне представе - организовање предавања/промоције књиге, стручне посете, изложбе, филмови, обележавање важних датума	школски библиотекари, директор, представници издавачких кућа , Дом културе, Канцеларија за младе, библиотеке из општине/округа, галерије
4.Учешће у раду Друштва школских библиотекара Србије и других стручних друштава у локалној	-чланство у друштвима - учешће у Скупштинама подружнице Шумадијског округа БДС -учешће у акцији ДШБС „Читај гласно“	Библиотекарско друштво Србије и Друштво школских библиотекара Србије

самоуправи и Републици Србији	-учешће на конкурс ДШБС „Разгледница из школске библиотеке“ - праћење свих активности друштава и развијање сарадње	
-------------------------------	--	--

IX Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање

Садржај рада	Начин остваривања програма	Сарадници
1.Припремање тематских библиографија и израда анотација, пописа и скупљање података у вези са наставним предметима и стручно - методичким образовањем и усавршавањем наставника и сарадника, вођење збирки и посебних фондова	-вођење посебне евиденције серијских публикација - вођење посебне евиденције грађе која не спада у монографске и серијске публикације	школски библиотекар
2. Учешће у раду Друштва школских библиотекара Србије и других стручних друштава у локалној самоуправи и Републици Србији	-чланство у друштвима -учешће у акцији ДШБС „Читај гласно“ -учешће на конкурс ДШБС „Разгледница из школске библиотеке“ - праћење свих активности друштава и развијање сарадње -учешће у раду Скупштине БДС	Библиотекарско друштво Србије и Друштво школских библиотекара Србије
3.Праћење и евиденција коришћене литературе у школској библиотеци	-вођење дневника рада школског библиотекара -праћење података у картама књига и картама корисника -израда дневне и месечне статистике	школски библиотекари
4.Вођење документације о раду школске	-вођење дневника рада школског библиотекара -вођење дневне, месечне и годишње статистике - вођење књиге	школски библиотекари

библиотеке и школског библиотекара – анализа и вредновање рада школске библиотеке у току школске године	инвентара за монографске публикације -вођење књиге чланова школске библиотеке - прикупљање података о реализованим активностима	
5.Стручно усавршавање - учешће на семинарима, саветовањима и другим скуповима на којима узимају учешће и школски библиотекари	-обуке за обављање стручних библиотечких послова - акредитовани семинари - акредитовани семинари за библиотекарe (Народна библиотека Србије) -међународна конференција Библиотекарског друштва Србије -израда личног плана професионалног развоја - вођење евиденције о стручном усавршавању у установи и ван установе	Градска библиотека у Крагујевцу, ДШБС, Народна библиотека Србије

Уџбеници

Право на бесплатне уџбенике, у складу са одговарајућом одлуком Владе Републике Србије, имају следеће категорије ученика:

ученици из социјално/материјално угрожених породица (примаоци новчане социјалне помоћи);

ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом који основношколско образовање и васпитање стичу по индивидуалном образовном плану (ИОП 1 и ИОП 2);

ученици са изузетним способностима који основношколско образовање и васпитање стичу по индивидуалном образовном плану са проширеним и обогаћеним садржајима, односно по ИОП 3;

ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом, који се образују по индивидуалном образовном плану, а потребни су им прилагођени уџбеници, као и ученици који образовно-васпитни рад не остварују по индивидуалном образовном плану, а којима је потребно прилагођавање (увећан фонт, Брајево писмо, електронски формат);

ученици из породица у којима је троје и више деце у систему образовања и васпитања, с тим да наведено право остварује дете/деца која су ученици основне школе. Уколико основну школу похађа више деце из породица које остварују право за добијање уџбеника на основу овог критеријума, уџбенике добија дете/деца која су прва почела да стичу основно образовање и васпитање, без обзира на редослед рађања;

ученици првог и другог разреда основне школе који су глуви, а којима су потребни прилагођени уџбеници у електронском формату, са видео садржајима на српском знаковном језику.

Право на бесплатне уџбенике остварују и:

- ученици из породица у којима је носилац родитељске бриге само један родитељ, односно уколико је други родитељ преминуо или је непознат;
- ученици који болују од ретке болести;
- ученици који остварују право на туђу негу и помоћ.

Ближе упутство о уџбеницима и права која ученици и родитељи остварују даје МП и локална самоуправа сваке школске године. Уџбеници су подлежни променама сваке школске године почевши о првог и четвртог разреда. Списак важечих изабраних уџбеника налази се на сајту школе за текућу годину.

Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.

Програм безбедности и здравља на раду

Програм безбедности и здравља на раду који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно других законских заступника и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

Циљ програма: обезбедити добробит и подршку целовитом развоју ученика, осигурати безбедност и заштиту свих у школи кроз заједничке активности свих актера школског живота (директор, педагог, психолог, наставници, ученици и родитељи) усмерених ка развоју свести за развој позитивних људских вредности код ученика, као и унапређивању односа заснованих на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.

Теме/области	Активности	Исходи	Носиоци активности
Припреме за почетак школске године, организација и реализација образовно васпитног рада	Директор школе предузима све потребне мере за благовремену припрему и регуларно спровођење образовно-васпитног рада у складу са законом,	Предузете мере су обезбедиле благовремену припрему и регуларно спровођење о-в. рада у складу са законом, подзаконским актима и упутствима Министарства;	Директор, секретар педагог, психолог, наставници

	подзаконским актима		
Информисање одељењских старешина, ученика и родитеља 7. и 8. разреда, чланова Савета родитеља О допису Министарства о ХПВ имунизацији	Директор школе предузима све неопходне активности у циљу информисања свих циљних група	Адекватно информисање свих актера о важности спровођења процеса вакцинације	Директор, психолог, одељењске старешине, родитељи, ученици 7. и 8. разреда, чланови Савета родитеља
Активности у вези са припремама за почетак нове школске године	Директор школе присуствује свим састанцима са представницима Министарства и учествује у свим активностима везаним за припрему почетка нове школске године,	Директор школе је својим присуством на састанцима са представницима Министарства и свим активностима везаним за припрему почетка нове школске године обезбедио потпуно јасну слику свих потребних корака	Директор, секретар педагог, психолог, наставници
Сарадња са Тимом за обезбеђивање квалитета и развој установе	Директор у сарадњи са Тимом за обезбеђивање квалитета и развој установе, а на основу анализе реализације из претходне школске године бира активности у циљу превенције и оспособљавања свих актера укључених у наставни процес.	Остварена сарадња Тима за обезбеђивање квалитета са осталим тимовима и органима школе на обезбеђивању пуне заштите здравља и безбедности ученика и свих осталих актера школе. У школи је ситуација повољна у погледу свих врста здравља са посебним акцентом на развој здраве личности ученика који негује позитивне вредности и поштује	Директор, секретар педагог, психолог, наставници

		различитости	
Упознавање свих запослених у школи, родитеља и ученика са начином организације образовно-васпитног рада и њиховим обавезама	Директор школе на одговарајући начин упознаје све запослене и родитеље са начином организације образовно-васпитног рада и њиховим обавезама	Односи у одељењима и школи су засновани на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности. Уважавају се различитости и права свих актера	Директор, секретар педагог, психолог наставници
Праћење реализације наставе и увид у број случајева у којима је неопходно предузети додатне радње у циљу заштите	Директор и стручни сарадници прате наставу, упознају се са записницима са одржаних активности спроведених у школи у циљу мера превенције	Наставници у својим писаним припремама јасно дефинишу и реализују очекиване исходе са јасним увидом васпитног циља. Нема идентификованих ученика којима је потребна спољашња подршка. Успевамо да успешно реализујемо васпитни циљ без подршке спољашњих институција.	Директор, секретар педагог, психолог, наставници
Извештавање Министарства просвете и надлежне школске управе Министарства о евентуалним ученицима за које је потребан посебан третман након учињеног трећег нивоа насиља.	Директор школе редовно и на предвиђени начин извештава Министарство, односно надлежне школске управе Министарства о реализованим активностима и резултатима предузетих	Министарство просвете и надлежна школска управа Министарства је редовно информисана о свим реализованим активностима и резултатима образовно-васпитног рада. Степен неочекиваних	Директор, секретар педагог, психолог, наставници

	активности.	ситуација сведен на минимум, на нулти стадијум.	
--	-------------	---	--

Школски програм за образовање одраслих, школски програм за музичко образовање и васпитање, школски програм за балетско образовање и васпитање, припремни предшколски програм и изузетно предшколски програм део су школског програма када их школа остварује.

У оквиру школског програма основна музичка, односно основна балетска школа може да остварује и програм музичког, односно балетског васпитања и образовања за децу предшколског узраста у трајању до једне године.

У оквиру школског програма, за децу и ученике који не познају српски језик, школа може да реализује и програм за стицање елементарних знања из српског језика, односно програм српског језика као страног(прилог школском програму).

19. Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.

Програм транзиције

Програм транзиције у првом образовном циклусу

Циљеви:

- Развијање осећања припадности колективу и школи
- Пружање подршке у напредавању ученика
- Развијање социјалних и комуникацијских вештина
- Рано откривање ризика од различитих облика неприлагођеног понашања

Први циклус

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Дан отворених врата за будуће прваке	Стручно веће разредне наставе и стручна већа области предмета	Припрема пригодног програма и радионица
Реализација Плана	Тим за додатну подршку,	Праћење напредовања

транзиције за ученике којима је потребна додатна образовна подршка	Тима за инклузивно образовање	ученика, сарадња са васпитачима предшколске установе, педагогом/психологом предшколске установе, израда потребне документације
Свечани пријем првака	Наставници разредне наставе	Припрема пригодног програма, упознавање са учитељима
Праћење адаптације ученика	Учитељи првог разреда, педагошко-психолошка служба	Консултације, посматрање односа у одељењу
Идентификација ученика којима је потребна додатна образовна подршка	Учитељи првог разреда	Консултације

Програм транзиције из првог у други образовни циклуса

Активности	Носиоци активности	Начин реализације
Израда плана извођења часова предметне наставе у четвртог разреда	Наставници предметне наставе, наставници разредне наставе (учитељи четвртог разреда)	Договор о равноправној распоређености часова током школске године и заступљености у свим одељењима, писање плана
Реализација часова предметне наставе у четвртог разреда	Наставници предметне наставе, наставници разредне наставе (учитељи четвртог разреда)	Припремање и одржавање часова у одељењима четвртог разреда
Испитивање социометријске структуре одељења на крају 4. разреда (формирање одељења) и током 5. разреда (праћење адаптације)	Педагошко-психолошка служба	Примена социометријског упитника, израда социограма одељења
Формирање одељења петог разреда	Наставници разредне наставе (учитељи четвртог разреда), педагошко-психолошка служба	Консултације учитеља четвртог разреда и педагошко-психолошке службе
Разговор са ученицима о преласку са разредне на предметну наставу	Одељењске старешине петог разреда, предметни наставници	Дискусија на Часу одељењског старешине (утисци, очекивања, дилеме, страхови)
Израда сценарија радионица	Педагошко-психолошка служба, одељењске старешине	У сарадњи са одељењским старешинама реализују се радионице у складу са

		специфичностима одељења
Процена адаптације ученика петог разреда на предметну наставу	Педагошко-психолошка служба	Израда анкете, спровођење анкете, обрада добијених података, упознавање чланова Наставничког већа са добијеним подацима, родитеља на родитељским састанцима
Анализа годишњих тестова из српског језика, математике, природе и друштва на крају 4. разреда	Учитељи 4. разреда	Тестирање, анализа, извештавање

Програм рада ментора

Правилно прихватање и увођење приправника у посао је значајан корак за успешан почетак рада сваког појединца.

Увођење у посао остварује се кроз оспособљавање за самосталан образовно-васпитни и стручни рад и припрему за полагање испита за лиценцу.

Приправнику ће бити омогућено да у Школи уз вођење од стране ментора, стиче знања и развија вештине и способности потребне за самостално остваривање образовно-васпитног рада.

На почетку рада Школа ће приправнику одредити ментора чија је улога да:

- приправнику пружа помоћ у припремању и извођењу образовно-васпитног рада
- омогућује приправнику да присуствује часовима ментора или другог наставника / 12 часова /
- присуствује образовно-васпитном раду приправника / најмање 12 часова у току приправничког стажа /
- анализира образовно-васпитни рад приправника
- пружа му помоћ у припреми за проверу савладаности програма увођења у посао

Програм увођења приправника у посао обухвата захтеве везане за:

- планирање и програмирање
- остваривање и вредновање образовно-васпитног рада
- праћење развоја и постигнућа деце и ученика
- сарадњу са колегама, породицом и локалном заједницом
- рад са децом са сметњама у развоју
- професионални развој
- документација наставника

Ментор ће водити евиденцију о раду приправника која садржи податке о:

- временском периоду у коме је радио са приправником, темама и времену посећених часова, запажањима о раду приправника у савладавању програма,

препукама за унапређивање образовно-васпитног рада и оцне поступања приправника по датим препорукама.

Провера савладаности програма увођења у посао приправника вршиће се након годину дана рада у Школи, извођењем одговарајућег облика образовно-васпитног рада и то одржавањем и одбраном часа наставника.

Ментор присуствује провери савладаности програма, али није члан комисије.

Ментор пише извештај о току рада са приправником.

Програм рада волонтера

Програм рада волонтера односиће се на све сегменте образовно-васпитног рада у школи. Волонтери ће имати свог ментора. Ментор волонтера прави програм рада волонтера на основу анализе потреба школе. Волонтер све активности обавља под надзором одређеног ментора. Годишњи и месечне планове рада волонтер израђује у договору са ментором. Волонтер води дневну, месечну и годишњу документацију о свом раду.

Програм професионалног развоја запослених

Програм стручног усавршавања запослених у и ван установе

На основу члана 151. став 7. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20), Министар просвете, науке и технолошког развоја донео је ПРАВИЛНИК о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника "Службени гласник РС", број 109 од 19. новембра 2021).

Професионални развој је сложен процес који подразумева стално преиспитивање и развијање компетенција запослених на пословима образовања и васпитања ради квалитетнијег обављања посла и унапређивања развоја деце/ученика/полазника и нивоа њихових постигнућа. Обавезни део професионалног развоја је стручно усавршавање, које се остварује кроз различите активности дефинисане правилником. Саставни део професионалног развоја јесте и развој каријере напредовањем у одређено звање.

Потребе и приоритете стручног усавршавања установа планира на основу личних планова стручног усавршавања запослених на пословима образовања и васпитања, развојног плана установе, резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе, извештаја о остварености стандарда постигнућа и других показатеља квалитета образовноваспитног рада. Лични план стручног усавршавања запосленог на пословима образовања и васпитања сачињава се на основу самовредновања нивоа развијености свих компетенција за професију наставника, васпитача и стручног сарадника, односно компетенција директора.

Стално стручно усавршавање у установи остварује се:

- 1) извођењем угледних часова, демонстрирањем поступака, метода и техника учења и других наставних, односно васпитних активности;
- 2) излагањем на састанцима стручних органа и тела које се односи на савладан програм стручног усавршавања или други облик стручног усавршавања ван установе, са обавезном анализом и дискусијом;
- 3) приказом стручне књиге, приручника, дидактичког материјала, стручног чланка, истраживања, студијског путовања и стручне посете са обавезном анализом и дискусијом;
- 4) учешћем у: истраживањима, пројектима образовно-васпитног карактера у установи, пројектима мобилности, програмима од националног значаја у установи, стручним и студијским путовањима и посетама, међународним програмима, скуповима и мрежама, заједницама професионалног учења, програму огледа, раду модел центра;
- 5) остваривањем активности у школи вежбаоници;
- 6) остваривањем активности у оквиру приправничке, односно менторске праксе;
- 7) активностима које се односе на развијање партнерства са другим установама и развој праксе хоризонталног учења.

Стручно усавршавање ван установе

Облици стручног усавршавања су:

- 1) програм стручног усавршавања који се остварује извођењем обуке;
- 2) стручни скупови, и то:
 - (1) конгрес, сабор;
 - (2) сусрети, дани;
 - (3) конференција;
 - (4) саветовање;
 - (5) симпозијум;
 - (6) округли сто;
 - (7) трибина;
 - (8) летња и зимска школа.

Облици стручног усавршавања из става 1. овог члана могу бити организовани као домаћи и међународни.

План стручног усавршавања запослених на пословима образовања и васпитања је саставни део годишњег плана рада установе и усклађен је са развојним планом установе и резултатима самовредновања и спољашњег вредновања установе. Васпитно-образовно, наставничко, односно педагошко веће у јуну месецу разматра извештај директора о стручном усавршавању запослених на пословима образовања и васпитања са анализом резултата примене стечених знања и вештина. Извештај са анализом саставни је део годишњег извештаја о раду установе и доставља се на усвајање органу управљања, а по потреби и органу јединице локалне самоуправе и Министарству. Педагошки колегијум установе одређује свог члана који прати остваривање плана стручног усавршавања установе и о томе два пута годишње извештава директора.

У оквиру пуног радног времена запослени на пословима образовања и васпитања има право и дужност да сваке школске године:

- 1) оствари најмање 44 сата стручног усавршавања које предузима установа
- 2) похађа најмање један програм стручног усавршавања који доноси министар или одобрени програм из Каталога програма стручног усавршавања правилника, за које, када су организовани радним даном, у складу са Законом и посебним колективним уговором, има право на плаћено одсуство
- 3) учествује на најмање једном одобреном стручном скупу Сат похађања програма стручног усавршавања има вредност бода. Међународни скуп који се организује у Републици Србији, а није на листи стручних скупова од јавног интереса, одобрава Завод у складу са прописаном процедуром.

У току свог стручног усавршавања наставник, односно васпитач и стручни сарадник дужан је да прати свој образовно-васпитни рад, напредовање и професионални развој и чува најважније примере из своје праксе, примере примене наученог и да има лични план професионалног развоја-ПОРТФОЛИО.

Програм похађања акредитованих семинара и других облика стручног усавршавања

Активност	Начин реализације	Носиоци активности	Начин праћења
Формирање Тима за ПРЗ	- избор чланова - подела задатака - израда годишњег програма рада тима	директор, педагошки колегијум	увид у документацију тима
Примена Правилника о СУ	- планирање - реализација и праћење облика СУ - вредновање резултата	директор, ПК, СВ, ПП	увид у евиденцију и записнике
Израда Годишњег плана СУ	- процена потреба наставника - израда личних и тимских планова - усклађивање са развојним приоритетима	СВ, ПК, Тим за СУ, директор	увид у документацију, записници са састанака
Стручно усавршавање ван установе	- похађање семинара - евидентирање присуства - извештавање о похађаним програмима	директор, педагог, психолог, Тим за СУ	сертификати, евиденција, квартални извештаји
Усавршавање у установи	- планирање интерних обука - реализовање хоризонталног	директор, педагог, стручна већа	извештаји, записници, евиденција

	учења - евиденција присуства		
Портфолио наставника	- ажурирање портфолија - размена примера добре праксе - презентација постигнућа	Тим за СУ, стручни сарадници	портфолији и извештаји стручних већа
Стицање звања	- прикупљање документације - припрема наставника за напредовање	директор, наставници, стручни сарадници	увид у документацију

Програм за стручно усавршавање

Активност	Начин реализације	Очекивани исход	Начин праћења / извештавање
Израда плана рада Тима за ПРЗ	- анализа претходног рада - израда и усаглашавање новог плана	рад тима у складу са утврђеним планом	записници са састанака
Израда годишњег плана СУ	- процена потреба, приоритета и самовредновања школе - усаглашавање са развојним планом	усаглашен и примењив план СУ	записници тима
Информисање запослених	- редовно објављивање нових семинара - дигиталне обавештајне табле	пуна информисаност наставника	евиденција обавештења
Извођење угледних часова	- израда плана угледних часова - размена искустава - анализа реализованих часова	унапређење квалитета наставе	извештаји, анализе, дискусије
Приказ облика СУ	- приказ примењених обука - анализа утицаја на праксу наставника	унапређена примена наученог	записници стручних већа
Извештавање о СУ	- праћење реализације	потпуна	извештаји и

	плана СУ - редовно извештавање директора и стручних већа	транспарентност	записници
--	--	-----------------	-----------

Програм ученичких организација

Програм Подмлатка Црвеног крста

Црвени крст Крагујевца велику пажњу посвећује раду са ученицима у основним и средњим школама.

Подмладак Црвеног крста је део добровољне, хуманитарне друштвене организације и као такав ће се ангажовати на остваривању циљева и задатака из области социјалне и здравствене заштите и васпитавања ученика. Ова организација ће се у овој школској години ангажовати на остваривању следећих задатака:

- развијање хигијенско - здравствене културе ученика,
- спровођење хуманитарних акција,
- развијање и неговање другарства, пријатељства и солидарности.

Ове и друге задатке, подмладак Црвеног крста у школи ће остваривати кроз бројне активности у свакодневном раду и кроз повремене и сталне (традиционалне) акције.

У табели која је дата су активности Црвеног крста које планирамо да реализујемо.

Задужени за реализацију активности Подмлатка Црвеног крста: Весна Карапавловић Благојевић, професор разредне наставе и Милица Раденковић, професор руског језика.

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
Прикупљање годишње чланарине Црвеног крста	одељењске старешине	прикупљање чланарине
Акција Заштитимо децу у саобраћају	Црвени крст и Полицијска управа Крагујевац	предавање
Евидентирање и предлагање ученика за бесплатну ужину, помоћ у одећи и обући и сл.	одељењске старешине	евидентирање и предлагање ученика
Припреме за трку За срећније детињство	одељењске старешине	продаја стартних бројева
Реализација трке За срећније детињство	одељењске старешине	крос
Акција За сунчану јесен живота и обележавање Међународног дана старијих особа	чланови Подмлатка Црвеног крста	ликовни и литерарни конкурси, посете пензионисаним радницима школе и старијим суграђанима

Активности везане за Дечју недељу	координатори и чланови Подмлатка Црвеног крста	радионице, предавања
Организовати здравствено - васпитно предавање на тему Деформација кичменог стуба и стопала за ученике 3. разреда	координатори и Црвени крст	предавање
Обележавање Светског дана хране	одељењске старешине	ликовни и литерарни радови, радионице

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
Обележавање Међународног дана толеранције	координатори и одељењске старешине	предавања, радионице
Обележавање Светског дана дејих права	координатори и одељењске старешине	предавања, радионице
Припрема за реализацију акције Један пакетић – много љубави	координатори и одељењске старешине	израда и продаја новогодишњих честитки
Здравствено – превентивне активности о здравим стилевима живота (Пренеси здравље другима, Основи хигијене)	координатори и одељењске старешине	предавања, трибине, видео пројекције
Обележавање Међународног дана борбе против AIDS-а	координатори и Црвени крст	предавања, трибине, видео пројекције
Укључивање чланова Подмлатка Црвеног крста у акцију ”Један пакетић много љубави”	координатори и Црвени крст	израда и продаја новогодишњих честитки
Промоција полугодишњих активности Подружнице Подмлатка Црвеног крста	координатори и чланови Подружнице Подмлатка Црвеног крста	уређивање паноа активности на друштвеним мрежама
Обележавање годишњице смрти др Елизабет Рос	координатори, Црвени крст и чланови Подружнице Подмлатка Црвеног крста	посета хумци др Елизабет Рос
Организација курсева Прве помоћи за ученике 4. разреда	Црвени крст Крагујевца и Подружница Омладине Црвеног крста Медицинске школе	предавање
Учешће на Републичком конкурс Крв живот значи	одељењске старешине	ликовни и литерарни радови

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
-----------	--------------------	-------------------

Организација квиз такмичења на тему Шта знаш о Црвеном крсту за ученике 5. разреда и пријављивање екипе за полуфинално такмичење	координатори, чланови Подмлатка Црвеног крста, ученици 5. раз.	квиз
Обележавање 8. марта (посете старима у Геронтолошком центру, припрема програма, израда честитки, обилазак пензионисаних просветних радника)	координатори и чланови Подмлатка Црвеног крста	честитке, програм
Обележавање 22. марта – Светског дана вода	координатори и чланови Подмлатка Црвеног крста	трибина, ученички радови
Школско такмичење из прве помоћи за ученике 4. разреда и пријављивање победничке екипе за Градско такмичење	координатори, одељењске старешине, чланови Подмлатка Црвеног крста, учесници екипа	такмичење
Обележавање Светског дана здравља (7. април)	координатори и чланови Подмлатка Црвеног крста	трибине, ликовни и литерарни радови ученика

Активност	Носиоци активности	Начин реализације
Обезбеђивање учешћа првопласиране екипе са школског такмичења на полуфиналном такмичењу Шта знаш о Црвеном крсту	координатори, директор школе	такмичење
Обележавање 8. маја - Међународног дана Црвеног крста,	координатори и Црвени крст	приредба
Обезбеђивање учешћа првопласиране екипе са школског такмичења из Прве помоћи на Градском такмичењу	координатори, директор школе	такмичење
Организација здравствено-васпитног предавања на тему Заштитимо зубе од каријеса у оквиру Недеље заштите уста и зуба за ученике 1. разреда	Координатори и Црвени крст	предавање
Обележавање 15. маја – Међународног дана породице	координатори и чланови Подмлатка Црвеног крста	ликовни и литерарни радови
Организација и реализација акције солидарности Друг-другу	координатори, чланови Подмлатка Црвеног крста	прикупљање уџбеника, књига, школског пробора и др.

Програм рада Ученичког парламента

Ученички парламент чине ученици VII и VIII (по два представника одељења).

Циљеви и задаци Ученичког парламента:

- Активно учешће ученика у раду Школе;
- Побољшавање успеха и дисциплине ученика, као и унапређење друштвеног живота школе;
- Професионална оријентација ученика;
- Рад на заштити здравља ученика;
- Помагање ученицима у раду, превазилажење сопствених и међусобних проблема;
- Побољшавање комуникације између ученика и наставника.

Наставници задужени за праћење рада Ученичког парламента су: Даниела Николић - наставник француског језика, Ирена Делић - наставник енглеског језика, Биљана Панић - наставник српског језика и књижевности

ОПШТИ ЦИЉ: Развијање осећаја за живот у демократском друштву и стицање вештина демократског одлучивања, заштиту права и интереса ученика, иницирање и промовисање иницијативности и активизма ученика у изградњи школе као најприродније демократске средине, иницирање и реализација сопствених акција, развијање сарадње са разним организацијама, развијање свести о правим друштвеним вредностима, развијање културе дијалога, подизање свести и опште културе код ученика, побољшање стања у школи како би се међу ученицима промовисала сарадња, разумевање, толеранција, поштовање различитости, међусобно поштовање, солидарност, ненасиље, доприносе решавању проблема ученика у школи, и унапређење васпитно-образовног рада и културно-забавног живота Школе.

Обогаћени једносменски рад

Овим пројектом предвиђено је да се на занимљив начин проведе време после обавезне редовне наставе, уз подршку учитеља и наставника. Неизоставна је и вршњачка сарадња ученика од првог до четвртог разреда, што оплемењује рад и искуства ученика, рад на социјалним вештинама и здравом растеређујућем дружењу.

Програм рада у обогаћеном једносменском раду је добар модел учења и провођења слободног времена, јер се васпитно-образовне активности прилагођавају интересовањима ученика. Деца уживају у креативним радионицама, спортским активностима; упознају и квалитетно друже се са наставницима који ће им предавати у старијим разредима. Између осталог, деца раде домаће задатке, уче кроз игру, предлажу теме којима би се могли бавити и продубљују садржаје које уче у редовној настави. Како је здравље ученика оно о чему школа брине увек, када временски услови буду повољни, активности ће се реализовати на отвореном простору уз проширене садржаје

Циљеви	- Развијање функционалних знања и вештина; - Остваривање међупредметног повезивања у области математике, природних наука кроз интерактивне радионице - Подршка ученицима на прелазу из разредне у предметну наставу (током петог разреда) - Развијање моторичких способности - Развијање међупредметних компетенција ученика кроз активно учешће у радионицама у области математике, пре свега компетенције за учење, сарадње, решавања проблема, комуникације, предузимљивости, одговорног односа према околини и естетичке компетенције; - Развијање свести о значају одрживог развоја, о значају коришћења обновљивих извора енергије, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња; - Развој и поштовање националне, културне, језичке, полне и узрастне равноправности, толеранција и уважавање различитости - Ефикасно и критичко коришћење научних и технолошких знања, уз показивање одговорности према животној средини; - Ефикасна сарадња са другима, као члан тима, групе и заједнице; - Подстицање вршњачког учења; - Развијање предузетничких компетенција код ученика. - Развијање финансијске писмености
---------------	---

Очекивани исходи активности	Подршка у учењу - углавном самостално и успешно решавати домаће задатке. Очекује се да ученик разуме задатке, проналази начине како би дошао до решења, уме да сарађује Подршка у развоју личности - брине о себи и другима, одговорно се понаша у тренутним околностима, брине о здрављу и хигијени, развије вештине комуникације и сарадње, безбедно користи интернет Развијам се здраво - кориговати грешке у држању тела и навикама које доводе до појаве телесних деформитета настојећи да ускладе своје понашање са здравим стиливима живота Групни спортови - испољавати позитиван однос према физичким активностима и спорту, следити упуства и придржавати се правила Шетња - примени основе оријентиринга и сналажења у природи Математичке мозгалице и приче - прошири и обогати математичка знања и решава логично - комбинаторне задатке Занимљива и завичајна географија - прошири знања о природним и друштвеним одликама државе и краја у коме живи, посматра и прати појаве у природи, користи разне изворе информација, одговорно се односи према животној средини Екологија - ученик ће бити у прилици да примени и прошири знања о живим бићима, животним процесима, условима живота и природним законитостима
---	--

	Школа новца за основца - уочи потребу људи у прошлости да дефинишу средства за плаћање, која сама по себи имају вредност; разликује кованице, папирне новчанице и платне картице; разуме постојање различитих валута; пшланира, критички размишља и преузима одговорност у вези коришћења материјалних средстава; да ученик постане одговоран, да научи како се новац зарађује, како се штеди, како се мудро троши; да боље разуме своје жеље и реалне потребе, чему служи џепарац.
Циљна група којој је намењено	I, II, III и IV разред на 60%
Место реализације	Издвојено одељење у Поскурицама и Доњим Грбницама

Садржај	Начин остваривања	Носиоци активности	Начин праћења реализације
Подршка у учењу Подршка у развоју личности-радионица подршке (сарадња) Развијам се здраво Корективна гимнастика Групни спорт Учење кроз игру Хигијена и здравље Шетња Екологија Природа и занимљива географија Квиз знања Новац кроз историју Изложба фотографија	разговор, помоћ у учењу, изради домаћих шетња у природи, практичан рад, радионица	наставник разредне наставе, наставници предметне наставе, стручни сарадници, ученици	Евиденциони листови, видео записи, слике, извештаји

Програм рада продуженог боравка

Циљеви:

- пун и усклађен интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета и ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- стицање квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова, језичке, математичке, научне, уметничке, културне и медијске писмености;
- развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса, као и изражавање на језицима различитих уметности;
- развој мотивације за учење и оспособљавање за самостално учење и образовање током целог живота;
- развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства;

Задаци:

- олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интерграције - успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима;
- подстицање развоја сазнања о себи, сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету и особености, самопоштовања и самопоуздања;
- подстицање социјалног сазнања, разумевања и прихватања међусобних разлика;

- развијање комуникативне способности и конструктивног разрешавања сукоба са вршњацима и одраслима;
- развијање креативног изражавања;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- овладавање почетним техникама сазнајног процеса и почетним методама и техникама учења;
- подстицање дечијих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно-развојним способностима;
- развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности за критеријум понашања према другима;
- развијање одговорног односа према окружењу као и интересовања и спремности за његово очување;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљаног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самсталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности;

Основна сврха дневног боравка је помоћ запосленим родитељима кроз осмишљен и испланиран рад са децом у циљу формирања радних навика, одговорности и самосталности у школи и код куће.

Остварује се у првом и другом разреду.

Садржај програма	Носиоци активности	Начин и поступци остваривања програма	Праћење и вредновње програма
------------------	--------------------	---------------------------------------	------------------------------

Самосталан рад ученика – часови учења	наставници разредне наставе у продуженом боравку	- Примењивање више различитих наставних облика рада - Израда домаћих задатака по предметима - Утврђивање обрађених наставних садржаја - Примена, продубљивање и усвајање знања, умења и навика - Постепено увођење ученика у методе и технике учења	Педагошка документација Извештаји
Слободне активности	наставници разредне наставе у продуженом боравку	- Одабир адекватних метода учења - Друштвене игре и покретне игре - Гледање цртаних филмова и емисија за децу - Слушање музике - Читање штампе и књига за децу - Боравак на свежем ваздуху	Педагошка документација Извештаји
Понашања ученика у слободном времену	наставници разредне наставе у продуженом боравку	- Упућивање у начин процене сопственог напредовања ученика - Спортско-рекреативне активности - Креативна радионица (ликовно изражавање, музика и плес, радионица добре воље) - Рецитовање, Пантомима и глума, Језичке игре - Математичке игре - Драмске игре	Педагошка документација Извештаји

Реализација:

Настава се организује у преподневним сатима, израда домаћих задатака и слободне активности у поподневним часовима.. У оквиру боравка, деца имају доручак, ужину, ручак и још једну ужину. Исхрана се спрема у школској кухињи која у потпуности испуњава хигијенске и опште стандарде за ту намену. Оброци су калоријски прилагођени потребама деце у развоју, разноврсни су и обухватају све потребне групе намирница неопходних за здраву и балансирану исхрану. Оброци се служе у посебној трепезарији која ради само у оквиру дневног боравка.

У дневном боравку раде високо стручни учитељи, одељењске старешине по једног одељења првог и другог разреда.

Програм такмичења и смотри

Циљ програма: школа ради на препознавању и мотивисању ученика да се што више укључују у разне облике стицања знања напредног нивоа и масовном учешћу ученика, пре свега, у такмичењима на нивоу школе.

Припрему ученика за такмичења и смотре школа организује за ученике са посебним способностима, склоностима и интересовањима за поједине предмете од првог до осмог разреда.

Садржај програма	Носиоци активности	Начин и поступци Остваривања програма	Праћење и вредновање програма
Припрема и организација такмичења на нивоу одељења, разреда, школе – интерни конкурси, смотре, квизови, спорт и сл.	директор, ПП служба, наставници предметне и разредне наставе, одељењска већа	ваннаставне активности, припрема и организација такмичења	извештаји записници педагошка документација
Припрема, учешће и организација такмичења у складу са <i>Календаром такмичења МНТР</i>			
Припрема, учешће и организација такмичења и смотри на нивоу локалне самоуправе			
Учинити доступним различите облике такмичења свим заинтересованим ученицима			

Програм рада педагошког асистента

Садржај програма	Носиоци активности	Начин и поступци остваривања програма
------------------	--------------------	---------------------------------------

Учешће у планирању	Педагошки асистент Учитељи, Наставници ППП служба	- Сарадња са учитељима у планирању реализације појединих наставних јединица у разредној настави. - Сарадња са наставницима у планирању реализације појединих наставних јединица у предметној настави.
Пружање потребних информација учитељима и стручним сарадницима	Педагошки асистент	- Информисање учитеља, наставника и стручних сарадника о постигнућима ученика ромске националности. - Информисање о проблемима у раду са ученицима ромске националности, - информисање о породичној ситуацији, помоћ при тестирању за полазак у школу (присуствовање тестирању), по потреби превоза на ромски језик.
Учешће у редовној настави	Педагошки асистент, учитељ	- Асистирање учитељима и наставницима у реализацији планираних садржаја наставних планова и програма. - Пружање непосредне помоћ деци у усвајању градива, у зависности од начина рада. - Праћење и подржавање деце у формирању позитивног

Програм додатне подршке деци и ученицима са сметњама у развоју

Програм обухвата пружање подршке деци са сметњама у развоју, који имају право на образовање и васпитање уз уважавање образовне и васпитне потребе.

Циљ програма:

- интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- прилагођавање начина рада и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад;
- прилагођавање циљева, садржаја и начина остваривања програма наставе и учења, као и исхода образовно-васпитног рада.

Садржај програма-	Носиоци активности	Начин и поступци остваривања програма
-------------------	--------------------	---------------------------------------

активности		
Евидентирање ученика којима је потребна подршка у образовању	Одељењске старешине, чланови Тима за израду ИОП-а, разредни и предметни наставници	Израда педагошких профила ученика са сметњама у развоју
Подршка наставницима у прилагођавању стандарда за ученике који прате наставу уз примену ИОП-а	Психолошко-педагошка служба	Давање практичних упутстава за израду ИОП-а
Израда ИОП-а	Одељењске старешине чланови Тима за израду разредни и предметни наставници ИОПа,	Израда ИОП-а у складу са процењеним постигнућима ученика и на основу претходно примењених и вреднованих мера индивидуализације
Подршка наставницима у раду са ученицима којима је потребна подршка у образовању	Чланови Тима за израду ИОП-а	Саветодавни рад и писање препорука и смерница у раду Припремање часова
Рад са ученицима којима је потребна подршка у образовању	Педагошки асистент Чланови Тима за израду ИОП-а	Индивидуални и групни рад, допунска настава
Сарадња са родитељима	Чланови Тима за израду ИОПа	Информисање родитеља о предузетим мерама Учешће родитеља у изради и спровођењу ИОП-а
Сарадња са локалном заједницом (Центром за социјални рад, установама здравствено заштите)	Чланови Тима за израду ИОП-а разредни и предметни наставници и представници локалне заједнице	Размена информација, остваривање подршке Центра за социјални рад и здравствених установа школе, координација рада ученика
Праћење и вредновање свих видова подршке ученицима	Евидентирање степена напредовања ученика	Одељењски старешина Чланови Тима за израду ИОП

Програм подршке новим ученицима и запосленима

Циљ програма подршке новим ученицима и запосленим радницима је укључивање и оспособљавање образовно-васпитни рад.

Подручје рада	Активности	Носиоци активности
Нови наставници	Регулисање правних докумената Упознавање са члановима колектива и простором школе Упућивање запосленог радника у школска документа и правилнике Упућивање запосленог радника у послове на којима је распоређен Оспособљавање запосленог радника у писању педагошке документације Посета часовима колега истих по позицији Подршка у реализацији наставних и ваннаставних активности	директор, стручни сарадници, наставници, ученици
Нови ученици	Регулисање правних докумената у сарадњи са родитељима Упознавање са члановима одељењске заједнице, одељењским старешином и простором школе Упознавање са правилима школе Подршка у образовању и социјализацији у сарадњи са родитељима Израда програма за стицање елементарних знања из српског језика за ученике који га не знају у функционалној мери Праћење адаптације у школској средини и напредовања у учењу у сарадњи са родитељима	директор, стручни сарадници, наставници, ученици, родитељи

Програм пружања подршке новопридошлим наставницима

Активности	Начин реализације	Циљ	Носиоци активност и	Показатељ реализованих активности
Упознавање са структуром глобалних и оперативних планова; Упознавање са програмима и плановима	Планирање, програмирање, остваривање и	Ефикасност у планирању, програм	Педагог	Извештај о раду

образовно – васпитног рада; Пружање помоћи при изради припрема за час; Упознавање са начинима вредновања свога рада и професионалног развоја	вредновање образовно-васпитног рада	ирању, оствари вању и вредновању образовно-васпитног рада		педагога
Упознавање са различитим начинима праћења, вредновања и оцењивања постигнућа ученика; Упознавање са Правилником о оцењивању ученика	Праћење електронског дневника, посета часовима, итд.	Праћење развоја и постигнућа ученика	Чланови Стручног актива	Извештаји са посете часовима, коментари у електронском дневнику, извештај Стручног актива
Пружање подршке у сарадњи са колегама. Упознавање са облицима сарадње са породицом ради обезбеђивања подршке развоју ученика	Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом	Ефикаснија подршка развоју ученика кроз различите облике сарадње	Чланови Стручног актива Одељењске старешине	Извештаји наставничког већа, стручних већа
Упознавање са начинима укључивања ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитни рад	Сарадња са одељењским старешинама и члановима Тима за ИОП и саветодавно-инструктивна подршка	Ефикаснији рад са ученицима са сметњама у развоју	Одељењске старешине, Чланови Тима за ИОП	Извештаји Тима за ИОП
Упознавање са значајем континуираног професионалног	Похађање семинара, самоевалуација у циљу одабира	Континуиран професионални	Чланови Тима за Професиона	Портфолио стручног усавршавања, записник Тима

развоја; Пружање помоћи при изради плана стручног усавршавања; Пружање помоћи при одабиру адекватних семинара	семинара, процена потреба школе за стручним усавршавањем	развој	лни развој	за професионални развој
Упознавање са прописима из области образовања и васпитања; Упознавање са начином вођења педагошке документације; Упознавање са обавезном документацијом одељења, обавезном документацијом школе и личном документацијом наставника	Упознавање са правилницима и прописима, размена информација са колегама	Ефикасно праћење и вођење документације	Педагог	Извештај о раду педагога

Програм пружања подршке новопридошлим ученицима

Активности	Начин реализације	Циљ	Носиоци активности	Показатељ реализованих активности
Формирање одељења првог разреда	На основу резултата тестирања извршити поделу одељења	Уједначена структура одељења	Педагог, психолог	Извештаји о раду психолога и педагога
Распоређивање новопридошлих ученика петог разреда	Ученике из издвојених одељења распоредити у одељења матичне школе	Уједначена структура одељења	Педагог, психолог	Извештаји о раду педагога и психолога
Упознавање новопридошлих ученика са	Организовања часа на коме ће бити	Адаптација новог ученика	Педагог, психолог, одељењски	Евиденција у електронском дневнику

новим одељењем и школским простором	представљени нови ученици		старешина , одељењска заједница	
Упознавање нових ученика са Правилником о понашању у школи	Одржати ЧОС и причати о правилима понашања у школи	Поштовање правила понашања	Одељењск и старешина	Евиденција у електронском дневнику
Пружање помоћи у превазилажењу првих потешкоћа у учењу	Саветодавни разговор са педагогом	Ефикасније и успешније учење	Педагог	Извештај педагога
Укључивање у активности Ученичког парламента	Учешће у хуманитарним акцијама, трибинама и свим активностима које организује Ученишки парламент	Социјализација и адаптација нових ученика	Ученички Парламент	Извештај о раду Ученичког Парламента
Укључивање нових ученика у школске активности	Учешће у свим наставним и ваннаставним активностима школе	Подстицање социјализације и личног усавршавања ученика	Предметни наставници , Ученички Парламент	Извештаји предметних наставника и Ученичког парламента

Програм напредовања и стицања звања наставника и стручних сарадника

Програм напредовања и стицања звања у Србији регулисан је Правилником о сталном стручном усавршавању и напредовању. Овај систем омогућава просветним радницима да кроз континуирано усавршавање и остварене резултате напредују у једно од четири могућа звања:

1. Педагошки саветник
2. Самостални педагошки саветник
3. Виши педагошки саветник
4. Високи педагошки саветник

Активности	Реализатори
Израда плана активности за напредовање; Учествовање у изради школског програма; Креирање програма стручног усавршавања	Тим за развојни план; Педагог; Директор
Припрема угледних часова; Организација ученичких организација; Креирање програма стручног усавршавања	Наставници; Координатори ученичког парламента
Подизање информатичке културе; Коришћење дигиталних алата; Размена информација на дигиталним платформама	Наставник информатике
Извођење и анализа угледних часова; Присуство семинарима; Интерне обуке	Наставници; Стручни сарадници
Припреме ученика за такмичења; Организација додатне наставе	Учитељи; Предметни наставници
Евалуација планираних активности; Анализа резултата; Планирање унапређења	Тим за развојно планирање

Програм осипања ученика

Циљ: спречавања осипања ученика, пружање подршке ученицима из осетљивих група или социјално угроженог окружења.

Сарджај програма	Циљ	Носиоци	Праћење и вредновање
Утврђивање социјалног статуса ученика првог разреда	Утврђен социјални статус ученика	Стручна служба и одељењске старешине	Извештаји и анализа постигнућа ученика Записници са седница Одељенских и Наставничких већа
Организовање и предузимање активности за подршку у учењу (допуснка настава, ИОП, вршњачко учење)	Реализоване компензаторске активности	Стручна служба, одељењске старешине, учитељи и предметни наставници	Извештаји и анализа постигнућа ученика, евиденција у есДневнику
Прилагођавање Образовно-васпитног рада	Поштовање и уважавање ученика;	Учитељи и наставници	Формативно праћење наставника

ученицима из осетљивих група	задовољство ученика боравком у школи; побољшан успех; неговање другарства		
Пружање подршке Ученицима који похађају продужени боравак	Обезбеђивање додатне бриге и подршке ученицима организовањем различитих активности у продуженом боравку	Учитељи	Педагошка евиденција, портфолио ученика, мишљење родитеља о реализованим активностима у продуженом боравку
Пружање могућности бесплатне ужине ученицима из осетљивих група	Сви ученици имају оброк током периода боравка у школи	Одељењске старешине, учитељи, комисија за школску кухињу	Портфолио ученика, записници Комисије за школску кухињу
Посебно похваљивање и награђивање ученика од 2. до 8. разреда који на крају школске године остварују просек 5,00	Сви одлични ученици са просеком 5,00 се похваљују на Одељењским већима, Наставничком већу и Дану школе	Одељењске старешине, представници Општине	Фотографије, вести на сајту школе
Награђивање одличних ученика и спортиста, ђака сваке генерације	Сви одлични ученици добијају књиге за постигнути успех, Ђак генерације као и ученици са изузетним постигнућима на такмичењу	Одељењске старешине, директор школе,	Фотографије, вести на сајту школе

Програм припремне наставе

Програм припреме за разредни и поправни испит

Садржај програма	Носиоци активност и	Начин и поступци остваривања програма	Праћење и вредновање програма
У раду кренути од знања и могућности ученика, за сваког ученика припремати диференциране задатке и применити индивидуализован начин рада.	наставници четвртог разреда и предметне наставе	За ученике упућене на разредни и поправни испит, школа организује припремну наставу. Припремна настава се организује пре почетка испитног рока, у трајању од најмање пет радних дана са по два часа дневно за сваки предмет.	извештаји, записници, педагошка документација

Програм укључивања школе у националне и међународне развојне пројекте

У складу са основним циљевима, задацима и темама датим у петогодишњем плану, школа ће пратити и аплицирати националне и међународне пројекте. Потребно је школу учинити савременијом, практичном, смисленијом и отворенијом. Један од начина је и осмишљавање и реализација различитих пројеката. Пројектно планирање је све чешћи облик пословања и набављања средстава из различитих фондова, чиме се може поспешити функционалност школе, набавити боља дидактичка средства, омогућити стручно усавшавање, побољшати квалитет наставе и учења. Пројектно планирање је окренуто пре свега задовољењу потреба деце, родитеља и запослених.

Осим наведених, школа ће се у складу са својим могућностима, ресурсима и потребама прикључивати и другим локалним и међународним пројектима, а који се буду реализовали током школске године.

По потреби формира се пројектни тим.

Програм пројектног тима

Активност	Носиоци	Начин праћења
Израда плана Тима	Руководилац Тима са члановима	Израђен план рада Тима
Састанак Тима – подела задужења у оквиру Тима везаних за претраживање линкова са пројектима и базом донатора	Тим за израду пројеката	Извештај састанака Тима
Проналажење сајтова на којима се објављују	Чланови Тима	Увид у креирану базу сајтова који

конкурси за финансирање пројеката	по задужењу	се континуирано прате
Одабир пројеката за које школа жели да аплицира	Чланови Тима, стручни сарадници, директор школе, чланови наставничког већа	Пронађен одговарајући пројекат на који ће школа аплицирати
Прикупљање конкурсне документације и израда одабраног пројекта	Чланови Тима по задужењу	Увид у прикупљен садржај и документацију
Пријава на одабрани конкурс	Тим у сарадњи са директором школе и стручним сарадницима	Послата је конкурсна документација
Стручно усавршавање запослених	Чланови тима у сарадњи са директором, стручним сарадницима и Тимом за професионални развој	Професори разредне и предметне наставе, стручни сарадници, директор и стручна служба успешно похађају одабране семинаре
Евалуација рада Тима и реализације пројеката	Тим за пројектно планирање, директор школе	Извештаји Тима
Израда извештаја Тима	Руководилац Тима са члановима	На основу свих записника и извештаја, урађен је завршни извештај Тима о реализованим активностима

Пројекат Црвеног Крста - бесплатне ужине за ученике

Под покровитељством Локалне Самоуправе најбољи ученик (Ђак Генерације) путује у Румунију

Под покровитељством Локалне Самоуправе одлични ученици добијају књиге за крај школске године

Сунчане школе на Западном Балкану-БОШ-међународно

Програм за увођење иновативних метода наставе, учења и оцењивања ученика

Циљ: Школа континуирано унапређује квалитет наставе применом савремених, иновативних метода и техника рада, чиме се подстиче активна улога ученика, развија критичко мишљење и подиже ниво постигнућа.

Област / Тема	Активности	Реализатори / Носиоци
Интерактивне и иновативне методе наставе	- Реализација угледних часова, тимске наставе и часова замењених улога - Примена стечених знања са семинара и стручних скупова - Примена диференциране наставе и индивидуализованих приступа - Увођење пројектне наставе и мини-пројеката ученика - Подстицање креативних и истраживачких активности ученика	Наставници, стручни сарадници
Вршњачко учење и подршка	- Организовање вршњачких радионица и едукација - Развијање програма вршњачке подршке и сарадње - Укључивање ученика у демонстрацију знања и примера добре праксе	Наставници, педагог/психолог, ученички парламент
Формативно оцењивање	- Континуирано праћење напредовања ученика - Примена формативног оцењивања и вођење евиденција о напредовању - Развијање ученика у преузимању одговорности за сопствено учење	Предметни наставници, учитељи
Корелација наставних и ваннаставних активности	- Повезивање наставних садржаја са ваннаставним активностима и секцијама - Укључивање ученика у тематске и интердисциплинарне пројекте - Сарадња наставника различитих предмета ради међупредметног повезивања	Наставници, координатори секција
Унапређење дигиталних компетенција	- Примена дигиталних алата у настави и учењу	Наставник информатике, стручни сарадници

	- Обуке наставника за савремене ИКТ алате и платформе - Развој дигиталних портфолија ученика и наставника	
--	--	--

Програм сарадње и умрежавање са другим школама и установама

Циљ: Додатно коришћење ресурса ван школе, а самим тим квалитетнију и богатију реализацију наставног садржаја. Ради остваривања васпитних циљева неопходна је свестрана, континуирана и активна сарадња школе са друштвеном средином.

Ученици који желе да се баве спортом или одређеним програмима културе или истраживања изваншколе, укључиваће се у разне активности, сликарске колоније и сл. Уколико нека установа затражи од школе да реализује одређене програме као што су: радне акције уметнички програми и сл. школа ће се трудити да им изађе у сусрет.

АКТИВНОСТ	ЦИЉ	НОСИОЦИ	Евалуација
Остваривање континуиране сарадње са Министарством просвете путем имејлова, извештаја, обавештења и сл.	Праћење реализације програма, Унапређивање наставе, Стручно усавршавање наставника, Реализација такмичења и низ других активности.	Директор школе	Обавештења Извештавања Упутства
Сарадња са представницима локалне самоуправе	Колективне и индивидуалне посете Присуствовање књижевним вечерима	проф. разредне наставе ученици проф. предметне наставе	извештаји записници фотографије
Сарадња са основним школама из шумадијског округа	Организоване посете наставника и ученика Учешће у свим важним активностима које	Стручна већа Ученички парламент новинарска секција	извештаји записници фотографије

	се спроводе на територији општине, јавне трибине, концерти, манифестације		
Сарадња са Центром за социјални рад	Сарадња и договор услед постојања ученика са социјалним потребама Унапређење социјалне заштите ученика	Одељењске старешине, Тим за заштиту ученика од насиља	извештаји записници фотографије
Сарадња са Националном службом за запошљавање у Крагујевцу	Остваривање сарадње у циљу процене способности запослених и професионалне оријентације ученика	Директор школе Представници НСЗ-а	извештаји
Превенција, праћење и унапређивање здравља ученика	Систематски прегледи, Стручна предавања	Одељењске старешине	извештаји записници фотографије
Сарадња са Црвеним крстом	Учешће у организацији, спровођењу и промоцији хуманости Организација и спровођење волонтерских акција	Представници Црвеног крста Комисија за Црвени крст	извештаји записници фотографије
Сарадња са позориштем „Јоаким Вујић“, Народним и Дечијим позориштем	Едукација ученика кроз представе	Професори Учитељи	извештаји записници фотографије

Сарадња са локалним спортским клубовима	Едукација ученика и ширење свести о значају спорта за њихов развој	Проф. физичког васпитања	извештаји записници фотографије
Сарадња са издавачком кућом Кораци и уредницима часописа“ Дечје искре“	Едукација ученика Припремање материјала Објављивање ученичких радова Учешће на такмичењима	Представници редакција Предметни наставници Професори разредне наставе	извештаји

Програм припремне наставе за полагање завршног испита

Циљ:

- припрема ученика за полагање завршног испита ради бољих постигнућа ученика
- благовремено информисање родитеља и ученика о активностима завршног испита
- психолошка припрема за завршни испит ради бољих постигнућа ученика
- упис ученика у жељену средњу школу

Ученици осмог разреда полажу три теста на Завршном испиту:

- српски језик,
- математику
- тест из изабраног предмета(биологија, физика, хемија, географија и историја)
- Припремна настава реализовати из наведених предмета у периоду - од почетка другог полугодишта и по завршетку наставе.

Припремна настава за ученике осмог разреда организује се од почетка другог полугодишта из српског језика, математике и изабраног предмета (историја, физика, хемија, биологија и географија).

Полагањем завршног испита ученик стиче право на упис у средњу школу. Завршни испит полажу и ученици којима је потребна нека врста подршке па се ако је то потребно ученицима:

- прилагођава простор и обезбеђују услови за полагање ЗИ,
- прилагођавање ЗИ (форма, припрема, пратилац),
- прилагођавање спровођења ЗИ,
- прилагођавање начина бодовања резултата ЗИ.

За ученике се праве посебни тестови где је форма као и за остале ученике, сличан однос познатих и непознатих задатака где могу да се користе и задаци са основног нивоа. Прави се посебан кључ, као и упутство за дежурне наставике где се води рачуна ако ученик мора да буде сам то буде наставник који је близак ученику.

Ближе упутство за реализацију завршног испита даје МП и на сајту моја средња школа (<https://www.mojasrednjaskola.gov.rs>) и одређује се ближе годишњим планом.

Задаци	Активности	Носиоци активности	Начин праћења реализације
Спровођење иницијалног тестирања, Идентификовање нивоа савладаности градива код сваког ученика појединачно	Анализа иницијалног тестирања и предлози мера за боља постигнућа ученика	Стручна већа, наставници групе предмета	Праћење ефеката предложених мера
Израда задатака у складу са стандардима на часовима редовне, допунске и додатне наставе	Часови редовне, допунске и додатне наставе	Наставници свих предмета	Посета часовима, припреме наставника
Спровођење пробног тестирања	Анализа пробног тестирања и предлози мера за боља постигнућа ученика а	Координатор тестирања и наставници предмета	Анализа ученичких постигнућа
Реализација часа одељенског старешине	Часови посвећени психолошкој припреми ученика за завршни испит и значају редовног похађања припремне наставе	одељенске старешине	Евиденција у дневницима образовно васпитног рада- ЧОС
Састављање планова припремне наставе Континуирана реализација припремне наставе	Часови редовне, допунске и додатне наставе, часови припремне наставе	Чланови Стручних већа Предметни наставници	Извештај о реализацији припремене наставе, евиденција у есДневнику

Садржај програма	Носиоци активност и	Начин и поступци остваривања програма	Праћење и вредновање програма
------------------	---------------------	---------------------------------------	-------------------------------

Садржаји су осмишљени по предметима који се полажу на завршном испиту и у Прилогу су и дати по предметима: - српски језик - математика - физика - хемија - биологија - историја	наставници предметне наставе: - српски језик - математика - физика - хемија - биологија - историја - географија	Припрему ученика за полагање завршног испита школа организује током другог полугодишта осмог разреда, а организује припрему ученика за полагање завршног испита десет дана пре полагања испита у трајању најмање два часа дневно из предмета који су обухваћени полагањем. Прилагођавање припреме и полагања завршног испита за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, зависно од врсте потребне додатне подршке, врши се према индивидуалном образовном плану.	извештаји, записници, педагошка документација
---	--	---	---

Евалуација – Праћење остваривања школског програма

Праћење остваривања школског програма је континуиран задатак чланова школског актива за развој школског програма, са циљем унапређивања свих сегмената школског програма. То ће се остваривати на основу неколико елемената који ће се оперативно разрађивати у поступку планирања и реализације праћења.

Циљ праћења је утврђивање ваљаности планирања; праћење тока наставе – ваљаности наставних метода, садржаја, регистровање података о напредовању ученика, саопштавање повратних информација ученицима, родитељима, стручним телима.

Активности	Садржај праћења	Начини праћења	Инструменти праћења
------------	-----------------	----------------	---------------------

– Редовни састанци стручног актива; – Размена искустава, уједначавање критеријума; – Праћење постигнућа ученика; – Консултације са надзорницима; – Посете другим школама и размена искуства са њима; – Реорганизација планова, циљева, садржаја, активности и метода; – Континуирано прилагођавање метода и техника рада могућностима ученика; – Осмишљавање и израда дидактичког материјала; – Израда анкета, упитника.	– Оствареност задатака и циљева – Фактори који подржавају реализацију и фактори који ометају реализацију планираног у школском програму – Постигнућа ученика – Усклађеност циљева и задатака са темама и садржајима, наставним методама и облицима рада, са активностима ученика и наставника, са наставним средствима, временском динамиком, са узрасним и развојним карактеристикама ученика.	– различите методе и технике оцењивања ученика; – диференцирање различитих нивоа постигнућа ученика; – мерење постигнућа ученика; – мерење задовољства ученика и наставника у раду; – процењивање активности ученика.	Тестови Анкете Скале процене Модел евалуације Извештаји Припреме наставника Радови ученика Записници Педагошка документација
--	--	---	---

Председник Школског одбора

(Владимир Лојаница)